

РЕЙТИНГОВА СИСТЕМА на висшите училища в България 2019

МЕТОДОЛОГИЯ

РЕЙТИНГОВА
СИСТЕМА НА
ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА
В БЪЛГАРИЯ

Настоящата публикация е подготвена от Консорциум „ИОО-С“ в изпълнение на договор ДОЗ-78/30.08.2018 г., възложен от Министерството на образованието и науката в рамките на проект BG05M2OP001-2.005-0001 „Поддържане и усъвършенстване на разработената рейтингова система на висшите училища – фаза 1“, финансиран от Оперативна програма „Наука и образование за интелигентен растеж“, съфинансирана от Европейския съюз чрез Европейските структурни и инвестиционни фондове. Съдържанието на настоящата публикация при никакви обстоятелства не може да се приеме като официална позиция на Европейския съюз.

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ СТРУКТУРНИ И
ИНВЕСТИЦИОННИ ФОНДОВЕ

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ ЗА
ИНТЕЛИГЕНТЕН РАСТЕЖ

Съдържание

Рейтингова система на висшите училища за 2019 г.	9
Индикатори в Рейтинговата система	9
Стандартизирани и собствени класации	10
Избор на тежести в стандартизираните класации	10
Информация за висшите училища	12
Източници на информация	13
Сравнение между изданията през различните години	14
Изчисляване на резултатите	16
Ограничения и изключения	17
Поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта“	17
Липсващи данни по даден индикатор	17
Използване на данни от предходни издания при пресмятане на някои индикатори	18
Ограничения при разработването на индикаторите за наука по данни от Scopus и Web of Science	18
Студенти, неразпределени по професионални направления	21
Висши училища с променен статут през 2015 г.	22
Верификация на акредитационните оценки	22
Верификация на данните от модула АдминУни	23
Списък със специалности във висшите училища	23
Индикатори за реализация и връзки с пазара на труда	23
Изключения при пресмятането на средния успех от дипломата за средно образование	24
Как да се използват класациите	24
Приложение I. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България	25
I.A. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България, които се изчисляват на ниво ПН във ВУ	25
I.A.1. Рейтингови индикатори	25
Група „Учебен процес“	26
Индикатор „Програмна акредитация“	26
Индикатор „Специалности за обучение на бакалаври“	26
Индикатор „Специалности за обучение на магистри“	26
Индикатор „Регулирани специалности“	27

Индикатор „Дипломирани студенти“	27
Индикатор „Международна мобилност“	27
Индикатор „Оценка на възможностите за мобилност“	27
Индикатор „Удовлетвореност от учебния процес“	28
Индикатор „Участие в стажове“	29
Индикатор „Подкрепа за участие в стажове“	29
Индикатор „Избор на стажанти“	30
Индикатор „Интензивност на обучението“	30
Група „Научни изследвания“	30
Индикатор „Индекс на цитируемост по научна област (Scopus)“	30
Индикатор „Индекс на цитируемост без автоцитирания по научна област (Scopus)“	31
Индикатор „Индекс на цитируемост по научна област (Web of Science)“	31
Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Scopus)“	31
Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Web of Science)“	31
Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Scopus)“	32
Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Web of Science)“	32
Индикатор „Статии в научни списания (Scopus)“	32
Индикатор „Статии в научни списания (Web of Science)“	32
Индикатор „Доклади от научни конференции (Scopus)“	32
Индикатор „Доклади от научни конференции (Web of Science)“	33
Индикатор „Докторски програми в професионалното направление“	33
Индикатор „Съотношение докторанти/студенти“	33
Индикатор „Участие на студенти в НИД“	33
Индикатор „Подкрепа за участие на студенти в НИД“	34
Група „Учебна среда“	34
Индикатор „Удовлетвореност от учебната среда“	34
Група „Социално-битови и административни услуги“	36
Индикатор „Стипендии“	36
Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите и административните услуги“	36
Индикатор „Самооценка на администрацията за социално-битовите и административните услуги“	37
Група „Престиж“	39
Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование“	39
Индикатор „Чуждестранни студенти“	39
Индикатор „Престиж сред студентите“	39
Индикатор „Първи избор“	40
Индикатор „Удовлетвореност от избора“	40
Индикатор „Престиж сред работодатели“	40

Индикатор „Престиж сред преподавателите“	40
Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“	41
Индикатор „Безработица сред завършилите“	41
Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“	41
Индикатор „Приложение на придобитото висше образование“	42
Индикатор „Принос към осигурителната система“	42
Индикатор „Осигурителен доход на завършилите“	42
Индикатор „Облагаем доход на завършилите“	42
Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта“	43
Индикатор „Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта“	43
Индикатор „Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона“	43
Индикатор „Регионална реализация“	43
Индикатор „Регионална реализация на позиция за висше образование“	43
Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)“	44
Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (разлика)“	44
Индикатор „Регионална значимост“	44
Индикатор „Добих увереност, че ще успея в живота“	45
Индикатор „Създадох важни контакти и приятелства“	45
I.A.2. Информационни индикатори	46
Група „Учебен процес“	46
Индикатор „Теоретична подготовка“	46
Индикатор „Практическа подготовка“	47
Индикатор „Преподаване“	47
Индикатор „Оценяване“	48
Индикатор „Брой студенти в направление“	48
Група „Учебна среда“	49
Индикатор „Оценка на материалната база“	49
Индикатор „Учебен график“	49
Индикатор „Оценка на библиотечния фонд“	50
Група „Социално-битови и административни услуги“	50
Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите условия“	50
Индикатор „Оценка на администрацията за социално-битовите условия“	51
Индикатор „Оценка на студентите за административното обслужване“	52
Индикатор „Самооценка на администрацията във ВУ“	52
Индикатор „Подкрепа за кариерното развитие“	53

I.Б. Описание на индикаторите в Рейтинговата система за висшите училища в България, които се изчисляват на ниво висше училище	54
I.Б.1. Рейтингови индикатори	54
Група „Учебен процес“	54
Индикатор „Институционална акредитация“	54
Индикатор „Ексклузивност на преподавателския състав“	54
Индикатор „Интензивност на преподаването“	54
Индикатор „Значимост на учебния процес за преподавателите“	55
Група „Научни изследвания“	55
Индикатор „Индекс на цитируемост на висшето училище (Scopus)“	55
Индикатор „Индекс на цитируемост на висшето училище (Web of Science)“	56
Индикатор „Докторски програми във висшето училище“	56
Индикатор „Общо средства за НИД на студент“	56
Индикатор „Привлечени средства за НИД на студент“	56
Индикатор „Значимост на научните изследвания за преподавателите“	56
Индикатор „Интензивност на научната работа“	57
Индикатор „Ползваемост на научни продукти и услуги от работодатели“	57
Група „Учебна среда“	58
Индикатор „Стопански инвентар (в лева на студент)“	58
Индикатор „Оборудване (в лева на студент)“	58
Индикатор „Библиотечен фонд на студент“	58
Индикатор „Ползваемост на библиотечния фонд“	58
Индикатор „Информационно обезпечаване“	58
Индикатор „Учебна застроена площ на студент“	58
Индикатор „Значимост на учебната среда за преподавателите“	59
Група „Социално-битови и административни услуги“	59
Индикатор „Студентски общежития“	59
Индикатор „Значимост на социално-битовите и административните услуги за преподавателите“	59
Група „Престиж“	60
Индикатор „Значимост на престижа за преподавателите“	60
Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“	60
Индикатор „Значимост на реализацията за преподавателите“	60
I.Б.2. Информационни индикатори	61
Група „Учебен процес“	61
Индикатор „Брой студенти във ВУ“	61
Индикатор „Брой преподаватели на основен трудов договор във ВУ“	61

Група „Научни изследвания“	61
Индикатор „Общо средства за научноизследователска дейност“	61
Група „Учебна среда“	61
Индикатор „Библиотечен фонд“	61
Индикатор „Оценка на преподавателите за материалната база“	61
Група „Социално-битови и административни услуги“	62
Индикатор „Оценка на преподавателите за административното обслужване“	62
I.V. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България на ниво професионално направление в национален мащаб	63
Група „Учебен процес“	63
Индикатор „Международна мобилност“	63
Индикатор „Брой студенти в направление“	63
Индикатор „Дипломирани студенти“	63
Индикатор „Дял на студентите в частни висши училища“	63
Индикатор „Участие в стажове“	63
Индикатор „Избор на стажанти“	64
Индикатор „Интензивност на обучението“	64
Група „Научни изследвания“	64
Индикатор „Съотношение докторанти/студенти“	64
Индикатор „Участие на студенти в НИД“	65
Група „Престиж“	65
Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование“	65
Индикатор „Чуждестранни студенти“	65
Индикатор „Удовлетвореност от избора“	65
Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“	66
Индикатор „Облагаем доход на завършилите“	66
Индикатор „Осигурителен доход на завършилите“	66
Индикатор „Безработица сред завършилите“	66
Индикатор „Приложение на придобитото висше образование“	66
Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“	67
Индикатор „Принос към осигурителната система“	67
Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта“	67
Индикатор „Привлекателност на професионалното направление за кандидат-студентите в областта“	68
Индикатор „Привлекателност на професионалното направление за кандидат-студентите в региона“	68

Индикатор „Оценка за теоретичните знания на завършилите“	68
Индикатор „Оценка за прилагането на придобитите знания и умения на практика“	68
Индикатор „Очаквано нетно нарастване в търсенето на кадри“	69
Индикатор „Очаквано нарастване в търсенето на кадри“	69
Индикатор „Търсене на кадри от работодателите“	70
Приложение II. Матрица на съответствията между професионалните направления и областите на науката по международна база данни Scopus, използвана в Рейтинговата система на висшите училища в България за 2019 г.	71
Приложение III. Алгоритъм за набиране на данни от международна библиографска база данни Scopus, 2019 г.	76
Приложение IV. Матрица на съответствията между професионалните направления и областите на науката по международна база данни Web of Science, използвана в Рейтинговата система на висшите училища в България за 2019 г.	81
Приложение V. Списък с професионалните направления, поставени „под черта“ в стандартизираните класации в Рейтинговата система на висшите училища за 2019 г.	89

ОСНОВНИ ХАРАКТЕРИСТИКИ НА РЕЙТИНГОВАТА СИСТЕМА НА ВИСШИТЕ УЧИЛИЩА В БЪЛГАРИЯ

Рейтингова система на висшите училища за 2019 г.

Актуализираното издание на Рейтинговата система на висшите училища в България за 2019 г. съдържа информация за 51 висши училища (ВУ), които предлагат обучение по стотици специалности, разпределени в 52 професионални направления. Целта на системата е да подпомогне потребителите на образователни услуги в намирането на сравнителна информация за висшите училища. Отчитайки разнообразието в индивидуалните приоритети и интереси на потребителите, системата дава възможност да бъдат правени различни по обхват и вид класации на висшите училища по всяко едно от съществуващите професионални направления. Класациите се изработват на базата на наличните в системата индикатори.

Индикатори в Рейтинговата система

Основната информация в Рейтинговата система е представена чрез индикатори. Тези индикатори са формирани в резултат на събрана богата статистическа информация от централизирани регистри и проведени анкетни проучвания сред студенти, преподаватели и администратори от различните професионални направления във висшите училища, както и сред работодатели, които наемат кадри с висше образование. Индикаторите са разделени в 6 тематични групи според основните категории, по които се оценяват висшите училища. Тези групи са: *Учебен процес; Научни изследвания; Учебна среда; Социално-битови и административни услуги; Престиж; Реализация на пазара на труда и регионална значимост.*

В Рейтинговата система има два основни типа индикатори – *рейтингови* и *информационни*. **Рейтинговите индикатори** са такива, които могат да се използват за формиране на класации на висшите училища в дадено професионално направление. **Информационните индикатори** дават информация за дадено висше училище и неговите професионални направления, но не се използват за изработване на класации. Например индикаторът *„Брой студенти в професионално направление“* е информационен. Той може да служи за сравнения и дава допълнителна информация за дадено висше училище в дадено професионално направление, но не може да участва във формирането на класации, тъй като само по себе си наличието на по-голям или по-малък брой студенти не е индикация за наличие на по-високо или по-ниско качество на предоставяното образование.

Рейтинговата система съдържа индикатори, обобщени на три различни нива:

- ✓ Професионално направление в съответното висше училище;
- ✓ Професионално направление на национално ниво;
- ✓ Висше училище.

Някои индикатори са налични в системата и на трите нива, други – на две от тях, а трети съществуват само на едно ниво в зависимост от познавателния смисъл на всеки от индикаторите. Индикаторите, които са пресметнати за висшите училища като цяло и участват в някакъв вид класация на висшите училища по професионални направления, имат една и съща стойност за всички направления във висшето училище. Индикаторите, пресметнати за професионалните направления в национален план,

не се използват при формирането на класации (стандартизирани или собствени), но по тях могат да се правят сравнения между различните направления в системата на българското висше образование като цяло (но не и между различните висши училища в рамките на едно направление). Тези индикатори носят обобщена информация на ниво професионално направление и могат да се използват за допълнителни сравнения и анализи. Те могат да бъдат разгледани в раздел „Сравнения“ на интернет страницата на системата.

В системата може да има и такива индикатори, които по различни причини са деактивирани и на настоящия етап не могат да бъдат използвани от потребителите. Подробно описание на индикаторите е дадено в **Приложение I**.

Стандартизирани и собствени класации

Класациите на висшите училища по професионални направления в Рейтинговата система са два типа – *стандартизирани* и *собствени*. За да бъде направена класация в дадено професионално направление, е необходимо на един или повече от рейтинговите индикатори, както и на групите, от които са селектираните индикатори, да бъде поставена тежест, с която те ще участват във формирането на съответната класация.

Настоящата Рейтингова система дава възможност на потребителите не само да разгледат финалното класиране на висшите училища по съответната класация, но и да се запознаят със стойностите на отделните индикатори, включени в избраната от тях класация за всяко училище поотделно. Това може да бъде направено чрез избор на операция „Детайлно сравнение“ в разделите за класации на интернет страницата на системата.

Стандартизираните класации по професионални направления са изработени на базата на предварително избрани индикатори. Видът и броят на индикаторите, както и тежестите, с които участват в крайната оценка на висшите училища в стандартизираните класации, са определени от експерти след отчитане на множество фактори. Сред тях са контекстът на българското висше образование, надеждността, значимостта и релевантността на отделните индикатори, както и взаимовръзката между тях. Потребителите могат да видят и да се запознаят със стандартизираните класации, но не могат да ги променят.

Собствени класации са класациите, които всеки потребител може самостоятелно да направи, като сам изработи комбинация от рейтингови индикатори с посочени от него тежести. Потребителят може да сравнява и класира висшите училища само по един индикатор, по всички налични индикатори или по избрана от него комбинация от индикатори в зависимост от конкретните си приоритети и интереси. Например потребителят може да избере професионалното направление „Право“ и да поиска да го оцени според индикатора „Осигурителен доход“ от групата индикатори „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“ с тежест 50% и индикатора „Програмна акредитация“ от групата индикатори „Учебен процес“ също с тежест 50%. Така ще се получи конкретна собствена класация на базата само на тези два индикатора.

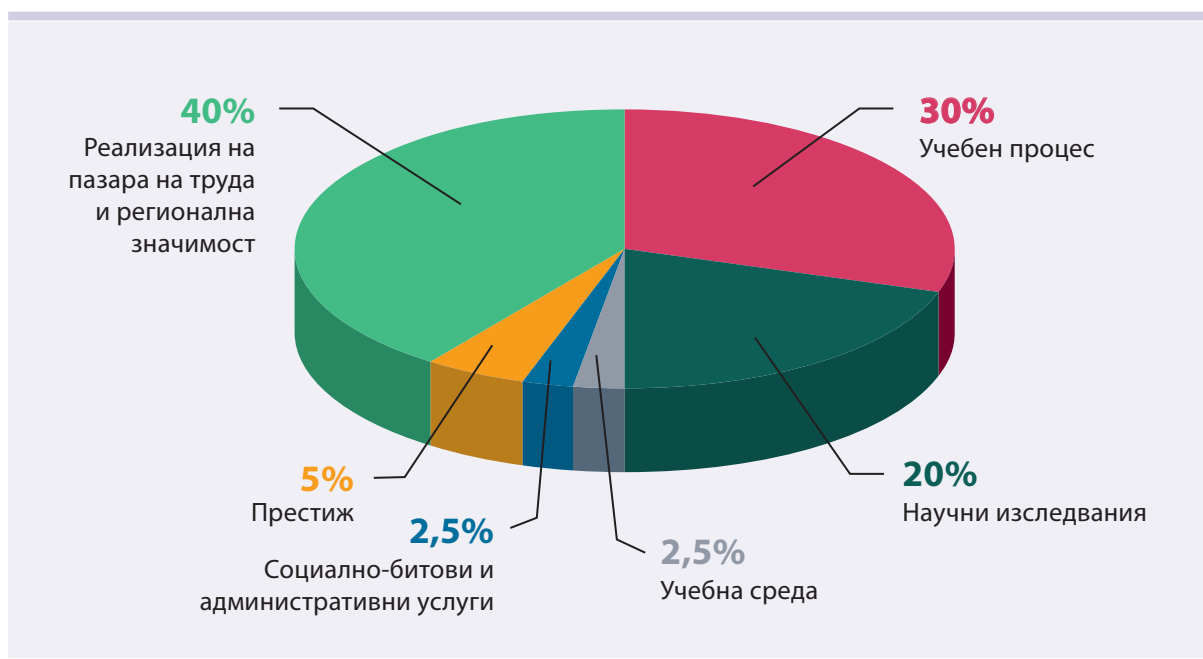
Избор на тежести в стандартизираните класации

Изборът на тежести е важна задача при комплексните класации (класациите, които включват повече от един индикатор). Повечето от възможните класации в настоящата Рейтингова система, включително *стандартизираните класации*, са именно от този тип. Тези класации изискват освен подбор на индикатори да бъде определена значимостта (тежестта), с която всеки един от тях ще участва при формирането на оценката на висшите училища в избраното професионално направление.

Тежестите на отделните индикатори и групи от индикатори в *стандартизираните класации* са съгласувани с възложителя на Рейтинговата система. При тяхното определяне са отчетени мнение-

то на различните групи потребители, броят и взаимовръзката между отделните индикатори, както и надеждността на информацията. Взети са предвид и коментарите и обратната връзка, получени от висшите училища и академичната общност след предходните издания на Рейтинговата система. Основната логика при избора на тежести при изработването на стандартизираните класации в Рейтинговата система е, че важните (релевантните) индикатори, за които има надеждна информация, трябва да получат относително висока тежест, докато с намаляване на важността на индикатора и/или на надеждността на данните се намалява и тежестта. По-маловажните индикатори получават малка тежест дори в случаите, в които са много надеждно измерени, защото значението им за оценката на качеството на образованието като процес и продукт не е голямо. Дори най-важните индикатори също могат да получат ниска тежест, когато измерването им не е достатъчно надеждно, защото информацията, получена по такъв начин, крие известна несигурност и не е добре да има решаващо значение. В допълнение към това при определяне на тежестите се взема предвид броят на индикаторите, които измерват конкретен аспект от дейността на висшите училища и взаимовръзката между тях. Тежестта на отделните индикатори зависи и от тежестта на групите, в които те попадат. Повечето индикатори измерват дейността на висшите училища на ниво професионално направление. Има обаче и такива, които измерват дейността на висшето училище като цяло. В повечето случаи индикаторите от втория тип участват при формирането на стандартизираните класации с по-малка тежест.

Разпределението на тежестите на отделните групи индикатори в стандартизираните класации е показано на фиг. 1.

Фиг. 1. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2019“

В стандартизираните класации за всички професионални направления е използвана една и съща система от тежести. Само за три от професионалните направления, в които се изучават различните видове изкуства (Изобразително изкуство, Музикално и танцово изкуство и Театрално и филмово изкуство), е направена и допълнителна модифицирана стандартизирана класация, в която от групата индикатори за научноизследователски процес е изключена информацията за научни публикации. Тази модификация е свързана с разбирането, че научноизследователската дейност не е релевантна при изкуствата в същата степен, в която е релевантна при останалите професионални направления. Неин аналог за тези направления е художественотворческата дейност, но за нейното измерване са необходими друг тип индикатори, за каквито е трудно да бъдат намерени сравними данни от централизирани регистри или да бъдат събрани по друг начин и каквито в момента не са включени в системата.

Разпределението на тежестите на отделните групи индикатори в модифицираната стандартизирана класация „Изкуства“ за 2019 г. е показано на фиг. 2.

Фиг. 2. Стандартизирана класация „Комплексна оценка 2019 – изкуства“

Информация за висшите училища

Системата предоставя достъп на потребителите до голям масив от данни за българското висше образование. За разлика от други рейтингови системи, които дават на потребителя достъп само до финалното подреждане (понякога дори само в рангова скала без точки или други количествени резултати), Рейтинговата система на висшите училища в България представлява едновременно и информационна система с възможно най-голяма достъпност на значителна част от първичните данни и прозрачност по отношение на използваните тежести и изчислителни процедури. В Рейтинговата система също така се съдържа допълнителна информация за висшите училища, включително информация за техните адреси и възможности за контакти, както и информация за различните *специалности* и различните *образователно-квалификационни степени (ОКС)*, по които отделните висши училища предоставят обучение във всяко от застъпените в тях професионални направления. За източник на тази информация се използва модулът АдминУни в информационната система на образованието, в който висшите училища подават информация два пъти годишно¹.

¹ Данните в модула АдминУни постъпват два пъти годишно от висшите училища и е възможно междуременно да настъпят промени, които да не са отразени в актуалното издание на Рейтинговата система. Възможни са отделни случаи, при които в конкретни споменати специалности и професионални направления на конкретно висше училище да не се предвижда прием на нови студенти и/или понастоящем да не се обучават студенти. Висши училища, за които е констатирана липса на студенти в конкретно професионално направление, не участват в класациите по това направление или са поставени „под черта“. При наличието на достатъчно основания са възможни случаи, при които подобни професионални направления във висшите училища са изключени от Рейтинговата система, въпреки че те фигурират в данните на АдминУни. Възможни са и случаи, при които определени специалности и професионални направления (обикновено новосъздадени), в които се предвижда прием на студенти и/или вече има записани такива, не са включени в изданието. Пример: в изданието на Рейтинговата система за 2019 г. не е включена информация за професионално направление „Медицина“ в Университета „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас. Медицинският факултет в структурата на Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас е открит с решение на 44-тото Народно събрание от 10.05.2019 г. (обн., ДВ, бр. 39 от 14.05.2019 г.) след положителна

Източници на информация

В Рейтинговата система се използват статистически данни от висшите училища и от национални и международни регистри, както и такива, които се събират чрез анкетно проучване на студентско мнение, на мнението на работодатели, преподаватели и администратори във висшите училища. Данните са валидни към конкретно посочен период и промените, настъпили след този период, не са отразени в системата.

За изданието на Рейтинговата система през 2019 г. са използвани следните източници на информация с валидност към посочените периоди:

- данни от модула **АдминУни**, който е част от Информационната система на образованието и в който се съдържа информация за студентите², докторантите и академичния състав, както и друга информация за висшите училища. Използваните данни са към април 2019 г. и са изпратени за преглед и верификация от висшите училища през октомври 2019 г.;
- данни от **Националния осигурителен институт** към април 2019 г. Изчислените на тяхна база индикатори са изпратени за преглед до висшите училища през октомври 2019 г.;
- данни от **Националната агенция за оценяване и акредитация** за специалностите в професионалните направления (включително докторските) и за институционалните и програмните акредитации на висшите училища към 1 юли 2019 г., верифицирани от висшите училища през октомври 2019 г.;
- данни от международната база данни **Scopus**³ към юли 2019 г., предоставени на висшите училища за преглед и верификация през октомври 2019 г.;
- данни от международната база данни **Web of Science**⁴ към юли 2019 г., предоставени на висшите училища за преглед и верификация през октомври 2019 г.;
- данни от социологически изследвания сред студенти, преподаватели и административни служители във ВУ и работодатели, наемали служители, завършили висши училища в България през последните пет години. Теренната работа по анкетните проучвания е проведена в периода май – юли 2019 г.

оценка на съответния проект от Националната агенция за оценяване и акредитация. За учебната 2019–2020 г. с решение на Министерския съвет е определен прием във Факултета на 40 студенти по специалността от регулираните професии „Медицина“ в редовна форма на обучение.

² Към **действащите студенти** в модула АдминУни са включени и презаписаните студенти, студентите, възстановили студентските си права, и студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок. Тази бройка е и в публичния Регистър на действащите и прекъснали студенти и дипломанти на сайта на МОН. В **общия брой студенти** са включени действащите студенти и дипломантите, отчислени с право на защита. При изчисляване на индикаторите, които се пресмятат „на студент“, ако изрично не е споменато друго, е използван броят на действащите студенти. В противен случай е указано дали е използван броят на студентите, записани в редовна форма на обучение, или общият брой студенти.

³ Данните за научните публикации на висшите училища са набрани от международната база данни Scopus (www.scopus.com) към юли 2019 г., като изключение правят данните за индексите на цитируемост на висшите училища, които са актуализирани към октомври 2019 г. Проучвания в други продукти на Scopus, като ScienceDirect, SciVerse и т.н., могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2019 г.

⁴ Данните за научните публикации на висшите училища в базата данни Web of Science (www.webofknowledge.com) са предоставени от Clarivate Analytics през юли 2019 г., като изключение правят данните за индексите на цитируемост на висшите училища, които са актуализирани към октомври 2019 г. Проучвания в други продукти на Clarivate Analytics, като InCites и т.н., могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2019 г. Старото име на базата данни е Web of Knowledge.

Сравнение между изданията за различните години

От изданието си за 2013 г. Рейтинговата система предлага богати възможности за сравнение на изданията за различните години, в това число графичен анализ на промените в стойностите на индикаторите и класирането на висшите училища. При интерпретацията на сравненията между различните периоди обаче трябва да се имат предвид някои ограничения, наложени от промените в използваната методология. По-значими разлики се наблюдават между второто и третото издание на Рейтинговата система на висшите училища в България – съответно за 2012 и за 2013 г., когато са променени броят и видът на използваните индикатори и тяхното разпределение по групи. Това от своя страна е свързано и с промяна на използваните тежести в стандартизираните класации. Изданията за и след 2013 г. използват индикатори, конструирани на базата на анкети сред три нови групи респонденти, които не присъстват в изданието за 2012 г. – преподаватели и административен персонал във висшите училища и работодатели. Има и промени във въпросника за анкетното проучване на студентското мнение.

В изданието за 2014 г. и в следващите издания някои от показателите, основани на данни от социологически проучвания, са обединени в съставни индикатори, на което се дължи намаляването на броя на рейтинговите индикатори, използвани за съставянето на стандартизираните класации в сравнение с изданията преди 2014 г. В група „Учебен процес“ индикаторът „Удовлетвореност от учебния процес“ включва следните индикатори от предишните издания на системата:

- ✓ „Теоретична подготовка“,
- ✓ „Практическа подготовка“,
- ✓ „Преподаване“,
- ✓ „Оценяване“.

Индикаторите:

- ✓ „Оценка на материалната база“,
- ✓ „Учебен график“,
- ✓ „Оценка на библиотечния фонд“ и
- ✓ „Оценка на преподавателите за материалната база“,

от група „Учебна среда“ са обединени в показателя „Удовлетвореност от учебната среда“. В групата „Социално-битови и административни услуги“ има два нови съставни индикатора: „Удовлетвореност от социално-битовите и административните условия“, който обединява индикаторите:

- ✓ „Удовлетвореност от социално-битовите условия“,
- ✓ „Оценка на студентите за административното обслужване“,
- ✓ „Оценка на преподавателите за административното обслужване“ и
- ✓ „Подкрепа за кариерното развитие“,

и „Самооценка на администрацията за социално-битовите и административните условия“, който обединява индикаторите:

- ✓ „Оценка на администрацията за социално-битовите условия“ и
- ✓ „Самооценка на администрацията във ВУ“.

В изданията от и след 2014 г. в стандартизираните класации се включва и индикатор „Институционална акредитация“, който отразява оценката на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) на ниво висше училище.

В изданието за 2015 г. са променени матрицата за съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления в българските висши училища, както и методиката за пресмятане на безработицата. Матрицата за съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления в българските висши училища се намира в **Приложение II** на настоящия документ. Пресмятането на

безработицата в изданията след 2015 г. е на базата на осреднени данни за 12-месечен период, а не, както в предходните издания, на базата на данни за последния месец, за който такива са налични.

В изданието на Рейтинговата система за 2016 г. са включени следните нови индикатори⁵:

а) Дипломирани студенти – дял на студентите, които са придобили ОКС „бакалавър“ или „магистър“ (по данни от Регистъра на завършилите студенти), от общия брой студенти, които са се обучавали в последен курс на обучение през разглеждания период.

б) Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта – дял на студентите, завършили средно училище в областта, в която се намира съответното ВУ, от общия брой студенти.

в) Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона – дял на студентите, завършили средно училище в региона (регион от тип 2), в който се намира съответното ВУ, от общия брой студенти.

г) Документи, цитирани поне веднъж, на студент (Scopus) – брой документи, цитирани поне веднъж според международната база данни Scopus от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

д) Документи, цитирани поне веднъж, на студент (Web of Science) – брой документи, цитирани поне веднъж според международната база данни Web of Science, от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

е) Статии в научни списания на студент (Scopus) – брой статии в научни списания според международната база данни Scopus за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

ж) Статии в научни списания на студент (Web of Science) – брой статии в научни списания според международната база данни Web of Science за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление, изчислен на студент от професионалното направление.

В изданието на Рейтинговата система за 2019 г. индикаторите (г), (д), (е) и (ж), т.е. „Документи, цитирани поне веднъж, на студент“ и „Статии в научни списания на студент“ от Scopus и Web of Science, отпадат. Освен тях за изданието през 2019 г. отпадат и индикаторите „Индекс на повишаване на ефективността“ от Scopus и Web of Science.

В изданието на Рейтинговата система за 2019 г. се добавят два нови индикатора към група „Научни изследвания“ с наименования съответно „Доклади от научни конференции (Scopus)“ и „Доклади от научни конференции (Web of Science)“, чиито описания могат да бъдат намерени в Приложение I на настоящия документ.

В изданието на Рейтинговата система за 2016 г. наименованието на група „Реализация и връзка с пазара на труда“ е променено на „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“. Това е направено с оглед разширяването на броя и вида на индикаторите в тази група и с цел по-обхватно отразяване на характера на включените в групата индикатори.

До 2015 г. са използвани два критерия за претегляне на данните, получени от социологическото проучване сред работодатели – административната област, в която се намира съответният работодател, и броят на наетите лица от съответния работодател по данни от НОИ. За изданието към 2018 г. са използвани отново два критерия за претегляне на данните – административната област, в която се намира съответният работодател, и кодът на икономическата дейност според Класификацията на икономическите дейности за 2008 г. по данни от НОИ. За изданието през 2019 г. при изготвянето на теглата освен критериите „административна област“ и „код на икономическата дейност“ е добавен трети критерий – „брой на служителите“, получен по данни от НОИ за приблизителния брой на осигурените лица.

⁵ Подробното описание на новите индикатори и пълният списък с дефиниции и описания на всички индикатори в Рейтинговата система за 2019 г. се намират в Приложение I на настоящия документ.

Промените в методологията и добавянето на нови или премахването на съществуващи индикатори може да окажат частично влияние върху стандартизираните класациите и това трябва да се има предвид при интерпретирането на промените в позициите на различни ВУ в този вид класации в различните издания на Рейтинговата система. Стремехът на екипа, разработващ и поддържащ Рейтинговата система, е да бъде постигната относителна стабилност на селектираните индикатори в стандартизираните класации и тяхното устойчиво използване в бъдеще без по-нататъшни съществени промени. Това зависи обаче и от обратната връзка, която получаваме от академичната общност, образователни експерти и други заинтересовани страни, както и от идентифицирането на нови възможности за увеличаване на обхвата на познавателния потенциал на системата. Голяма част от настъпилите през годините промени в различните издания на Рейтинговата система са мотивирани от стремеха за нейното усъвършенстване и разширяване на обхвата ѝ, както и в отговор на получени препоръки от страна на висшите училища и други заинтересовани страни.

Стандартизираните класации в изданието на Рейтинговата система за 2019 г. са базирани на индикаторите и тежестите, използвани за изданията на системата през 2016, 2017 и 2018 г. без промени, което осигурява на практика максимална сравнимост между получените стандартизирани класации.

Изчисляване на резултатите

При изготвянето на Рейтинговата система на висшите училища са използвани индикатори в различни мерни единици (брой, оценка по скала, процент, лева и т.н.). Затова се налага унифициране на стойностите им по статистическа процедура, наречена „стандартизирани z-точки“, която ги привежда в един мащаб и едновременно с това запазва наредбата и пропорциите между тях. Стандартизирането се извършва по класически метод, който използва средна аритметична стойност и стандартно отклонение. Изчислението преминава през следните основни стъпки:

1. Пресмятат се **средни аритметични стойности** – за всеки от индикаторите се изчислява средната аритметична за цялата изследвана съвкупност общо – **mean_{gr}**.

2. Пресмятат се **дисперсии** за всеки от индикаторите:

$$\sigma_{gr} = \frac{1}{N-1} \sum_i (x_i - \text{mean}_{gr})^2,$$

където i се движи по броя на единиците в изследваната съвкупност, а общият брой единици в нея се отбелязва с N . Тази величина показва колко се отличават, средно взето, отделните случаи от средната им величина.

3. Пресмятат се **стандартизираните точки**:

$$Z_i^{gr} = \frac{(x_i - \text{mean}_{av}^{gr})}{\sqrt{\sigma_{gr}}}.$$

Чрез тази процедура разпределението на стойностите на индикатора се транслира и се получава средна 0 и дисперсия 1 (в рамките на изследваната съвкупност), като наредбата и пропорциите между стойностите на отделните единици се запазват.

За да се преобразуват стандартизираните точки в точки между 0 и 100, се прави още една трансформация:

$$Z_i = Z_i^{gr} * 20 + 50.$$

На стойностите, по-малки от 0 и по-големи от 100, т.е. тези, отличаващи се от средната с повече от 2,5 стандартни отклонения, се дават съответно значения 0 и 100.

В класациите крайната оценка за всяко висше училище е представена като резултат по скала от 0 до 100. В изданията на Рейтинговата система от 2013 г. насам има промени в използваните съвкупности, на базата на които се изчисляват z-точките. За да се избегне нестабилността, произтичаща от

използване на малки съвкупности, при изчисляването на z-точките се използва цялата съвкупност от изследвани единици. Например, ако индикаторът се основава на данни на ниво професионално направление, при пресмятане на z-точките се вземат всички стойности за всички професионални направления във всички висши училища. Това означава, че базата, върху която се изчисляват z-точките в този случай, включва над 300 стойности.

Ограничения и изключения

Всяка рейтингова система има своите ограничения. Настоящата не прави изключение. Тези ограничения трябва да се имат предвид при разглеждането на информационната част на системата и при анализа на резултатите от различните класации, защото могат да окажат влияние върху познавателните характеристики на информацията в Рейтинговата система.

Поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта“

В случаите, при които събраните данни за дадено висше училище в дадено професионално направление не са достатъчни, за да позволят неговото класиране в сравнение с останалите висши училища в същото професионално направление, съответното висше училище по съответното професионално направление е изведено „под черта“. В тези случаи данните по отделните индикатори за изведеното „под черта“ висше училище са достъпни за потребителите, но това висше училище не е включено в стандартизираните класации по съответното професионално направление. Основанията за поставяне на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта“ може да са свързани с липсата на достатъчно голяма съвкупност от лица сред завършилите⁶ през последните 5 години, сред студентите в съответните професионални направления в съответните висши училища, както и с липсата на достатъчно данни в официалните регистри, ползвани за източник на информация за Рейтинговата система.

Поставянето на дадено висше училище по дадено професионално направление „под черта“ не представлява оценка за него, а отразява единствено обстоятелството, че липсват достатъчно данни, които да позволят неговото класиране.

Липсата на акредитация по определено професионално направление също може да е основание за поставяне на съответното висше училище по съответното професионално направление „под черта“ и/или за неизчисляване на индикатори. При определени случаи липсата на акредитация в комбинация с липсата на записани студенти в дадено направление на дадено висше училище е основание за неговото изключване от Рейтинговата системата. В **Приложение V** на настоящия документ е поместена таблица с всички професионални направления в различните висши училища, които са поставени „под черта“ в стандартизираните класации в изданието на Рейтинговата система за 2019 г.

Липсващи данни по даден индикатор

Когато за даден индикатор в системата е посочено, че няма данни (n/a), това означава, че наличните данни не са надеждни или че не са събрани достатъчно данни, за да се направи съответното сравнение.

⁶ В Рейтинговата система под „завършили“ се разбират лица, които са действащи студенти – български граждани от ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“, които през съответната година са били в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година; действащи студенти – български граждани от ОКС „магистър“, които през съответната година са в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.

По отношение на индикаторите, базирани на данни от анкетни проучвания, екипът се е стремил да изследва минимум 30 студенти във всяко професионално направление на всяко висше училище, както и по 30 преподаватели и административни служители от всяко висше училище. Когато това е било невъзможно, екипът се е стремил към изчерпателно изследване на съответната група лица. Във всички случаи, при които за съответното професионално направление и съответното висше училище изследваните съвкупности или реализираните извадки от студенти са под 15, а тези на преподавателите и административните служители са под 20, не са изчислявани стойности за индикатори за съответното висше училище и/или професионално направление, получени на база информация от съответната група. В такива случаи срещу съответния индикатор за професионалното направление във висшето училище е посочено, че липсват данни (n/a). При формирането на индикатори, базирани на анкетни проучвания сред работодатели, стойности на съответния индикатор за съответното професионално направление и/или съответното висше училище не са изчислявани в случаите, когато мнение за съответното висше училище и/или професионално направление са изразили по-малко от 30 анкетирани работодатели. В такива случаи срещу съответния индикатор за професионалното направление във висшето училище е посочено, че липсват данни (n/a).

Използване на данни от предходни издания при пресмятане на някои индикатори

Ако за дадено издание на Рейтинговата система не е възможно да се актуализират данните по определени индикатори и от определени източници, за съответното издание се използват най-актуалните налични данни за съответните индикатори, въведени в системата. Когато данните по определени индикатори и от определени източници не са актуализирани за повече от едно издание на Рейтинговата система, тогава е възможно тези индикатори да присъстват без стойности или да бъдат изключени от съответното издание на системата.

Ограничения при разработването на индикаторите за наука по данни от Scopus и Web of Science

Индикаторите, измерващи цитируемостта и броя на научните публикации в отделните професионални направления на висшите училища, са базирани на информация от международните бази данни **Scopus** и **Web of Science**⁷. Научните области, по които са класифицирани научните публикации в Scopus и в Web of Science, са различни по своя брой и обхват и не съвпадат както помежду си, така и с професионалните направления в българското висше образование. Това налага изработването на матрица на съответствията между професионалните направления в българското висше образование и научните области във всяка една от двете бази данни, за да може да се определи кои от научните публикации в базите данни към кои професионални направления могат да бъдат отнесени.

За изданието на Рейтинговата система за 2015 г. е разработена нова матрица за отнасяне на научните области в **Scopus** към професионалните направления в българските висши училища. Матрицата е резултат от проведени консултации между екипа на Рейтинговата система и представители на различни висши училища. В резултат на съвместната работа е съставена обновена матрица за съответствие, алгоритъм за получаването на която се намира в **Приложение II**. Тази матрица на съответствие е използвана и при изчисляване на индикаторите за изданието на Рейтинговата система през 2016, 2017, 2018 и 2019 г.

Общата постановка при изготвяне на матрицата за съответствие е, че дадена научна област в базата данни Scopus се отнася към едно или няколко професионални направления, застъпени в българското висше образование, а към дадено професионално направление може да са отнесени една или

⁷ Базата данни Web of Science е използвана за пръв път в изданието за 2013 г. За настоящото издание данните са директно предоставени от Clarivate Analytics по заявка на екипа за нуждите на Рейтинговата система.

няколко научни области⁸. Индексът на цитируемост за дадено професионално направление и броят на публикациите в него са равни съответно на индекса на цитируемост и броя на публикации в научните области, към които то е съотнесено. Съответните индикатори за професионалното направление се пресмятат на база на всички документи, които принадлежат на всички научни области, които са отнесени към това направление. Разпределението на професионалните направления от българското висше образование по научни области в Scopus е направено на базата на експертна оценка единствено за нуждите на Рейтинговата система и следователно са възможни и други интерпретации освен тази, използвана за нуждите на настоящото издание на Рейтинговата система.

На дадена научна област в базата данни **Web of Science** съответстват едно или няколко професионални направления, застъпени в българското висше образование и на всяко професионално направление в българското висше образование може да съответстват една или повече научни области. Индексът на цитируемост за дадено професионално направление и броят на публикациите в него се пресмятат на базата на всички документи, които принадлежат на всички научни области, отнесени към това направление. При съотнасянето на професионалните направления от българското висше образование към конкретни научни области в класификацията на Web of Science са ползвани емпирични данни за степента на застъпване между научните области при научните публикации от България. В базата данни на Web of Science има 251 научни области. Част от тях са отнесени към професионалните направления, но не всички. Причината някои научни области от Web of Science да не са отнесени към никое направление и да не бъдат включени в матрицата за съответствие е, че не е намерена нито една публикация от българско висше училище, която да принадлежи на съответната област. През 2015 г. Матрицата на съответствие е актуализирана вследствие на препоръки и предложения, направени от някои висши училища в процеса на верификация на данните. Тази матрица на съответствие е използвана и при изчисляване на индикаторите за изданието на Рейтинговата система през 2016, 2017, 2018 и 2019 г. Матрицата на съответствие между научните области от Web of Science и професионалните направления в българското висше образование се намира в **Приложение IV**. Разпределението на професионалните направления от българското висше образование по научни области в Web of Science е направено на базата на експертна оценка единствено за нуждите на Рейтинговата система и следователно са възможни и други интерпретации освен тази, използвана за нуждите на настоящото издание на Рейтинговата система.

При използвания подход резултатът може да не съвпада с резултата от подробен преглед на библиографските бази, при който се търси автор по автор с цел да се провери в кое професионално направление е основната му (на даден автор) преподавателска и научна дейност. Такъв подробен преглед за момента е трудноизпълним във висшите училища с голяма научна продукция от хиляди публикации. Към настоящия момент автоматизирането на тази проверка също се сблъсква със сериозни проблеми, включително и с този, че авторите често са свързани с повече от една организация (с повече от едно висше училище). Същевременно много от авторите на публикации, които се свързват с определено висше училище, вече не фигурират или никога не са фигурирали в списъчния състав на преподавателите на основен трудов договор. В останалите случаи без специална (неавтоматична) проверка е невъзможно да се установи в кое административно подразделение на висшето училище или в кое професионално направление е работил даден изследовател. Тези проблеми се допълват от проблемите с най-разнообразни подходи за транслитерация на българските имена на латиница, използвани през годините от авторите на статии.

За целите на Рейтинговата система данните за научната дейност на висшите училища са набрани от международната база данни Scopus (www.scopus.com) към юли 2019 г. Проучвания в други продукти на Scopus, като ScienceDirect, SciVerse и т.н., както и в други бази данни могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на системата за 2019 г.

⁸ До 2014 г. подходът беше различен, като на едно професионално направление можеше да бъде съпоставена само една научна област от Scopus. Промяната е резултат от проведени консултации с висшите училища и цели да усъвършенства методологията и да доведе до повишаване на обхващането на научната продукция от дадено направление, която може да бъде набавена от библиометричната система.

Данните за научната дейност на висшите училища са предоставени от *Clarivate Analytics* на базата на *Web of Science* (www.webofknowledge.com), продукт *Web of Science*, през юли 2019 г.⁹ Проучвания в други продукти на *Clarivate Analytics*, като *InCites* и т.н., могат да предоставят различни резултати, но те не са били ползвани при подготовката на изданието на Рейтинговата система за 2019 г. Екипът на Рейтинговата система се възползва от възможността за директна заявка на данните от *Web of Science*, за да не се използва ръчно набиране за изчисляване на индикаторите, което по принцип е по-несигурна опция. За да се осигури качествено набиране на информация за индикаторите по *Scopus*, беше осигурена двойна проверка на данните, както и верифицирането им през самите висши училища през октомври 2019 г.

Има няколко професионални направления, които не участват в матриците за съответствие за нито една от двете бази данни поради спецификата си. Това са:

- 103 Педагогика на обучението по ...
- 801 Теория на изкуствата
- 802 Изобразително изкуство
- 803 Музикално и танцово изкуство
- 804 Театрално и филмово изкуство
- 901 Национална сигурност
- 902 Военно дело.

Ако някое висше училище предлага обучение само в професионалните направления 103, 801, 802, 803, 804, 901 и/или 902, за това висше училище съответните индекси на цитируемост по данни от *Scopus* и *Web of Science* се заместват с липсващи стойности, т.е. „n/a“.

За изданието през 2019 г. индикаторите „*Индекс на цитируемост на висшето училище (Scopus)*“ и „*Индекс на цитируемост на висшето училище (Web of Science)*“ са първоначално пресметнати по данни към месец юли 2019 г. и са верифицирани през месец октомври 2019 г. За да се постигне максимална актуалност по отношение на данните от *Scopus*, за всички висши училища в Рейтинговата система са използвани индексите на цитируемост на висшето училище към октомври 2019 г., взети директно от *Scopus*. По отношение на *Web of Science* в Рейтинговата система са взети предвид индексите на цитируемост на висшето училище към октомври 2019 г., взети директно от *Web of Science*, като в случаите, когато пресметнатият индекс за някое ВУ по данни от закупената база от *Web of Science* е по-благоприятен за висшето училище от този, който присъства в *Web of Science* през октомври 2019 г., в Рейтинговата система е отразена по-благоприятната за съответното висше училище стойност.

Някои висши училища присъстват в *Scopus* с повече от един идентификационен номер, наречен *Affiliation ID*, или с повече от едно изписване на името си. В тези случаи при набиране на данните от *Scopus* се избират всички съответстващи на конкретното висше училище имена, след което процедурата продължава по описания алгоритъм в **Приложение III**. Ако при верификацията на данните през октомври 2019 г. някое висше училище е посочило допълнително определено име / афилиационен номер в *Scopus*, то е било включено към търсенето на документи за това висше училище. За изданието на Рейтинговата система през 2019 г. е използвана цялата налична информация за имената и афилиациите на висшите училища от предходните издания, за да се осигури максимална точност и достоверност на резултатите.

⁹ На базата на официално запитване от консорциума *Clarivate Analytics* изготви две специални извлечения от базата данни *Web of Science*, обхващащи всички публикации и категории. Данните включват българските институции, представени в *Web of Science*, и всички видове документи. Институциите и видовете документи са идентифицирани в отделни променливи, което позволява провеждането на анализ за всяко висше училище, както и отделното разглеждане на статиите в академични списания. Обхванатият период е 2014–2018 г. Включен е и общият брой цитати на година за всяка една публикация. По този начин *Clarivate Analytics* ни предостави изчерпателен масив с данни на ниво публикация, който позволява извършването на всички необходими анализи и обобщения за целите на Рейтинговата система на висшите училища.

В Web of Science някои висши училища присъстват с десетки различни имена и изписвания. Сигнали, подадени от някои висши училища, показват, че не всички имена и изписвания са индексирани, т.е. някои от публикациите, съотнесени към тези имена и изписвания, може да не присъстват под основното име, с което висшето училище е регистрирано в Web of Science. За съжаление не съществува техническа възможност за проследяване на разминаванията между всички възможни варианти на дадено име. Този проблем ще бъде постепенно решен с подобряване на индексирването в Web of Science. До момента при отчитането на научните публикации на дадено висше училище са вземани предвид всички еднозначно разпознаваеми изписвания на това висше училище, включително идентифицираните през предходните години. Друг проблем, свързан с автоматичното съотнасяне на научни документи от базата Web of Science към професионалните направления на българското висше образование, е, че интернет платформата на Web of Science при търсене на висше училище по ключови думи приписва на това висше училище както публикации, които са пряко свързани с него, така и публикации на други български институции¹⁰, нямащи пряка връзка с него, например поради факта, че се намират в същото населено място. Поради тази причина не е коректно индексите на цитируемост на висшите училища да се вземат директно от самата база Web of Science. За справяне с тези технически несъвършенства на базата е наложително изчисленията на всички индикатори за наука, базирани на Web of Science, да се извършват посредством получения от Clarivate Analytics файл с данни след предварително кодиране на всички институции в него.

Ако в дадено висше училище има само едно професионално направление, за което се изчисляват индикатори за наука, то те се пресмятат на базата на всички документи, които са свързани с това висше училище, независимо дали научните области, към които принадлежат тези документи, са разпределени към съответното професионално направление. Така индексът на цитируемост на висшето училище става автоматично и индекс на цитируемост на съответното професионално направление; същото важи и за останалите индикатори, изчислявани от двете библиометрични бази – Scopus и Web of Science. В изданието на Рейтинговата система за 2019 г. такива случаи има в:

- ✓ Университет по архитектура, строителство и геодезия – София в направление „Архитектура, строителство и геодезия“;
- ✓ Висше строително училище „Любен Каравелов“ – София в направление „Архитектура, строителство и геодезия“;
- ✓ Колеж по мениджмънт, търговия и маркетинг – София в направление „Икономика“;
- ✓ Висше училище по застраховане и финанси – София в направление „Икономика“.

В случаите, в които дадено висше училище не присъства в някоя от горепосочените библиометрични бази данни, съответните индикатори за наука, изчислявани въз основа на съответната база Scopus и/или Web of Science, получават стойност „0“.

Студенти, неразпределени по професионални направления

Съществуват висши училища, в които през първите години на обучение студентите не са разпределени по професионални направления. Изборът и причисляването към определено професионално направление става по-късно в процеса на обучението. Тези неразпределени студенти не се вземат предвид при изчисляването на данните в отделните направления в Рейтинговата система, но са отчетени в общия брой на студентите във висшето училище. Поради тази причина е възможно общият брой на студентите в някои висши училища в системата да е по-голям от сумарния брой на студентите в техните професионални направления.

Във висши училища, в които всички студенти в първи курс са неразпределени по професионални направления, индикаторът „Среден успех от диплома за завършено средно образование“ се изчис-

¹⁰ Пример за това са публикациите на „Лукойл Нефтохим Бургас“, които Web of Science автоматично причислява към публикациите на Университет „Професор д-р Асен Златаров“ – Бургас.

лява на базата на данните за неразпределените студенти и се използва за всяко от професионалните направления в съответното висше училище.

Висши училища с променен статут през 2015 г.

Има четири висши училища, които са с променен статут през 2015 г. Те са акредитирани за висши училища, но не са оценявани професионалните им направления за ОКС „бакалавър“ и ОКС „магистър“. За индикаторите „Институционална акредитация“ и „Програмна акредитация“ за съответните професионални направления, ако няма нова институционална и/или програмна акредитация, в изданията на системата за 2016, 2017, 2018 и 2019 г. се виждат последните им валидни акредитационни оценки по данни на НАОА. Тези висши училища са:

- ✓ Международен колеж – Албена, който се преобразува в специализирано частно висше училище с наименование „Висше училище по мениджмънт“ – Варна;
- ✓ Европейски колеж по икономика и управление – Пловдив, който се преобразува в специализирано частно висше училище с наименование „Европейско висше училище по икономика и мениджмънт“ – Пловдив;
- ✓ Колеж по телекомуникации и пощи – София, който се преобразува в специализирано висше училище с наименование „Висше училище по телекомуникации и пощи“ – София;
- ✓ Колеж по икономика и администрация – Пловдив, който се преобразува в специализирано частно висше училище с наименование „Висше училище по сигурност и икономика“, със седалище Пловдив.

Верификация на акредитационните оценки

Периодът на актуалност на индикаторите, изчислявани по данни на НАОА, е юли 2019 г. Висшите училища са верифицирали тези данни към 14.10.2019 г. Ако при верификацията висшите училища са подали по-актуални стойности от тези, постъпили при подаването на данни от НАОА, тези по-актуални стойности са взети предвид при изчисляване на съответните индикатори в Рейтинговата система. Ако оценките им са били променени в периода след 14 октомври 2019 г. или висшите училища не са подали възражение при верификацията, данните в системата са тези, подадени от НАОА. В периода 2014–2018 г. след разговори с представители на висшите училища, МОН и други заинтересовани страни процедурите за пресмятане на акредитационните оценки бяха оптимизирани по следния начин:

- До 2014 г. за оценка на направлението се взема само общата оценка на направлението, поставена от НАОА, а ако направлението има само отделни оценки за специалностите си, но липсва обща, се пресмята проста средна аритметична от оценките на специалностите. Промяната в начина на изчисляване е направена по препоръка на висшите училища с аргумента, че средната претеглена стойност дава по-справедлива оценка за цялото направление.
- От изданието на Рейтинговата система за 2015 г. е модифициран методът за изчисляване на програмната акредитация на професионалните направления във висшите училища, в които има специалности от регулираните професии. За следващите издания на Рейтинговата система, включително и за тези през 2016 и 2017 г., е спазвана същата методология. Програмната акредитация се изчислява като средна претеглена на акредитационните оценки на съответното професионално направление и акредитационните оценки на специалностите от регулираните професии (ако има такива). Оценките на специалностите от регулираните професии се вземат с тегла, равни на съответните бройки студенти, обучаващи се по тях, а оценката на направлението се взема с тегло, равно на сумарния брой на студентите, обучаващи се в това професионално направление по специалности, различни от регулираните. Така, ако в едно професионално направление има няколко акредитационни оценки, общата оценка на направлението се получава като средна претеглена от всички тях.

- От 2018 г. при изчислението на акредитационните оценки се прилага следното правило за заместване на оценките на положително оценените проекти на професионалните направления (ПН) във висшите училища, в които има специалности от регулираните професии:

В случай на положително оценен проект на дадено ПН и същевременно при наличие на отделни оценки за специалности от регулираните професии в него това ПН получава служебна оценка, равна на средната претеглена оценка от оценките на специалностите от регулираните професии в него, които имат действителни оценки. Когато дадено ПН има действителна оценка, а някоя регулирана специалност в него има „положително оценен проект“, то на съответната специалност се дава служебна оценка, равна на оценката на това ПН, и след това се прилага процедурата по изчисляване на средна претеглена стойност.

Верификация на данните от модула АдминУни

Вследствие на верификацията, проведена с висшите училища през октомври 2019 г., е възможно някои от данните в Рейтинговата система да се различават от данните, подадени от висшите училища към модула АдминУни през април 2019 г. Причината за това е, че данните, подадени от висшите училища в процеса на верификацията, се считат за по-коректни, доколкото те са били прегледани и верифицирани от първоизточника на информацията. В подобни случаи подадените данни в процеса на верификацията се отразяват в системата, стига да са актуални към месец април 2019 г. Съответните индикатори се преизчисляват преди окончателното им зареждане в системата. Ако някое висше училище не е посочило грешка и не е поискало корекция в данните в срока на верификация, в системата фигурират данните, които са били налични към момента на верификацията.

Списък със специалности във висшите училища

След верификацията на данните през октомври 2019 г. в системата са отразени всички промени в бройките специалности за бакалаври и магистри, посочени от висшите училища. По отношение на докторските програми по професионални направления в Рейтинговата система се отчитат само онези от тях, които се отнасят към направления, имащи действащи бакалаври и магистри, т.е. валидните направления в системата. Останалите докторски програми, отнесени към други професионални направления, се отчитат в индикатор „Докторски програми във висшето училище“. Класификацията на докторските програми, акредитирани преди март 2011 г., е по научни области, докато акредитираните след тази дата се асоциират с определено професионално направление още с подаване на искането за одобрение от съответното висше училище. Данните са подадени от НАОА изцяло по професионални направления, като старите докторски програми и техните научни области са сведени към конкретни професионални направления. Поради различията в използваната методология преди и след март 2011 г. е възможно разминаване в професионалните направления, към които висшите училища и НАОА са отнесли дадени програми от стария тип. Тези разминавания са уточнени в процеса на верификация на данните с висшите училища и като краен вариант е прието съотнасянето, направено от самите ВУ.

В Рейтинговата система не се отразяват промени в имената на специалностите, а само в техните бройки. Имената на специалностите се зареждат директно от модула АдминУни по данни от висшите училища и промени в тях не са внасяни.

Индикатори за реализация и връзки с пазара на труда

В настоящото издание на Рейтинговата система при изчисляването на индикаторите, ползващи данни от Националния осигурителен институт, не са включени данни за чуждестранните студенти, завършили български висши училища.

В Рейтинговата система под „завършили“ се разбират лица, които са действащи студенти – български граждани от ОКС „професионален бакалавър“ и „бакалавър“, които през съответната година са били в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата и не са продължили обучението си във висше училище през следващата година; действащи студенти – български граждани от ОКС „магистър“, които през съответната година са в последен курс на обучение спрямо продължителността на обучение на програмата.

Изключения при пресмятането на средния успех от дипломата за средно образование

Индикаторът показва осреднената стойност на средния успех от дипломата на всеки студент от първи курс, записан в дадено професионално направление в дадено висше училище, по данни от АдминУни. Има професионални направления в някои висши училища, в които в системата АдминУни няма данни за този индикатор поради различни причини, например поради факта, че в направлението има само магистри, които са завършили средното си образование преди момента, от който се събират данни в регистъра на АдминУни. В тези случаи данни за съответното направление в това висше училище не се показват. По изключение, за да не бъде поставено съответното висше училище „под черта“ поради липсващи данни по този индикатор, данните за средния успех са взети от самото висше училище, като те са пресметнати на базата на случайна извадка от дипломите на студентите от първи курс в съответното направление. Ако в дадено висше училище някои от студентите от първи курс не са разпределени по професионални направления, се взема средният успех на всички такива студенти и се съотнася към съответните професионални направления в съответното висше училище.

Как да се използват класациите

Рейтинговата система на висшите училища трябва да се използва внимателно. Получената класация (рейтинг) понякога може да се дължи на минимални разлики или на индикатори, които не са толкова значими за конкретния потребител, както и на други фактори, включително на конкретните тежести, с които отделните индикатори участват при формирането на определена класация. Размествания в класациите между различните издания на Рейтинговата система през различните години може частично да се дължат на минимални промени в методологията, броя, вида и тежестите на използваните индикатори в стандартизираните класации. В повечето случаи, когато разликата между висшите училища в стандартизираните класации „Комплексна оценка“ и „Комплексна оценка 2019 – изкуства“ е в рамките на 5 точки, то може да се смята, че разликата в оценките на тези висши училища в съответната класация е незначителна и може да се очаква в следващите издания на Рейтинговата система те да разменят местата си в класацията.

Рейтинговата система на висшите училища в България е динамична система и е възможно в нея да настъпват известни промени в някои индивидуални стойности, което да доведе до разместване на някои от класациите за съответната година. Стандартизираните класации „Комплексна оценка 2019“ и „Комплексна оценка 2019 – изкуства“ са фиксирани към месец ноември 2019 г. и промени в единични стойности на първоначалните данни след този момент не се отразяват в тях. От тази гледна точка подредбата на университетите в класациите в рамките на Рейтинговата система не трябва да се абсолютизира и при интерпретациите на класациите горепосочените фактори трябва да се имат предвид.

Никоя експертна система не може да замени автономния избор. Тя може само да го подпомага, за да стане този избор по-информиран. Амбициите на настоящата Рейтингова система са ограничени в тези рамки – в крайна сметка учениците и студентите са тези, които избират. Ето защо препоръчваме настоящата Рейтингова система да се използва като начало в едно по-продължително и детайлно проучване на възможностите за обучение, предлагани от българските висши училища. Класациите на висшите училища по професионални направления в рамките на Рейтинговата система не представляват препоръка за избор на конкретно висше училище или професионално направление.

Приложение I.

Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България

За изработване на класации в рамките на Рейтинговата система на висшите училища в България се използват набор от индикатори, разделени в 6 групи:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;
3. Учебна среда;
4. Социално-битови и административни услуги;
5. Престиж;
6. Реализация на пазара на труда и регионална значимост.

Използваните индикатори са формирани на базата на статистическа информация и социологически проучвания. Всеки индикатор може да участва в различни класации с различни тежести.

За *стандартизираните класации* в изданието за 2019 г. са избрани 44¹¹ от тези рейтингови индикатори. Тежестите са зададени от експертен екип и може да се видят в раздел „*Стандартизираните класации*“.

При изготвяне на собствена класация потребителите сами задават тежести на индикаторите според индивидуалните си предпочитания и интереси. За улеснение могат да използват и предварително подготвени шаблони, които впоследствие да модифицират с оглед на собствените си предпочитания.

В **Приложение I** е представен подробен списък с описания на всички индикатори, за които са събирани данни и са извършвани изчисления, от създаването на Рейтинговата система. Възможно е стойностите на някои от индикаторите да не са достъпни за потребителите на публичната част на системата за някои от нейните издания.

Броят на рейтинговите индикатори, използвани при формиране на стандартизираните класации, може да бъде по-малък или равен на броя на индикаторите, които потребителите използват, за да създадат собствена класация.

Освен „рейтинговите индикатори“, които могат да бъдат използвани за формиране на класации на висшите училища, в Рейтинговата система са включени и над 20 „информационни индикатора“, които дават допълнителна информация за висшите училища, но не участват при формиране на класациите.

Под „студенти“, освен ако не е посочено друго, в Рейтинговата система се разбират всички записани студенти от всички форми на обучение (редовно и задочно) и всички образователно-квалификационни степени (професионални бакалаври, бакалаври, магистри), включително и студентите, отчислени с право на дипломиране. Ако един студент е записан в повече от една специалност, той се брой поотделно за всяка специалност.

I.A. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България, които се изчисляват на ниво ПН във ВУ

I.A.1. Рейтингови индикатори

Това са индикатори, които служат за сравняване на висшите училища и могат да бъдат използвани за формиране на различни видове класации на висшите училища (стандартизираните и/или собствени) по професионални направления в Рейтинговата система. Те са разпределени в 6 тематични групи, както следва:

¹¹ В стандартизираната класация „Комплексна оценка 2019 – изкуства“ са използвани 33 индикатора.

Група „Учебен процес“

Индикатор „Програмна акредитация“

Оценка на Националната агенция за оценяване и акредитация (НАОА) за професионалното направление на висшето училище по скала от 0 до 10 (програмна оценка)

Националната агенция за оценяване и акредитация оценява и акредитира професионалните направления в българските висши училища. Оценка на НАОА е единствената законово установена оценка на висшите училища в страната, която им дава правото да обучават студенти в определено професионално направление и да издават легитимни дипломи. Оценка на НАОА е комплексна и обхваща всички компоненти от дейността на едно висше училище. Поставихме тази оценка в групата „Учебен процес“, защото в нея преобладават критерии, които съответстват на индикаторите в тази група, както и с оглед на разбирането ни, че организацията на учебния процес в крайна сметка е основната дейност на висшите училища.

Индикаторът отразява осреднената оценка на НАОА (резултат от процедурата на НАОА за осредняване) за съответното професионално направление в съответното висше училище по скала от 0 до 10¹². При наличие на отделни оценки за ПН и за специалностите от регулираните професии в него програмната акредитация се изчислява като средна претеглена от акредитационните оценки на съответното професионално направление и акредитационните оценки на специалностите от регулираните професии (ако има такива). Оценките на специалностите от регулираните професии се вземат с тегла, равни на съответните бройки студенти, обучаващи се по тях, а оценката на направлението се взема с тегло, равно на сумарния брой на студентите, обучаващи се в това професионално направление по специалности, различни от регулираните. В случай на положително оценен проект на дадено ПН и същевременно при наличие на отделни оценки за специалности от регулираните професии в него, това ПН получава служебна оценка, равна на средната претеглена оценка от оценките на специалностите от регулираните професии в него, които имат действителни оценки. Когато дадено ПН има действителна оценка, а някоя регулирана специалност в него има „положително оценен проект“, то на съответната специалност се дава служебна оценка, равна на оценката на това ПН, и след това се прилага процедурата по изчисляване на средна претеглена стойност.

При отказана акредитация за професионално направление се дават 0 точки. При изтекла акредитация в процес на подновяване (процедура в ход) се зарежда оценката от старата акредитация. При изтекла акредитация и неподадена заявка за нова акредитация в системата има липсващи данни. При промяна в статута на висшето училище и неоценявани професионални направления в системата се зареждат оценките от старите акредитации, вкл. институционална и програмни оценки.

Индикатор „Специалности за обучение на бакалаври“

Брой специалности за образователно-квалификационна степен „професионален бакалавър“ и „бакалавър“ в професионалното направление на съответното висше училище по данни от АдминУни

Броят на специалностите в дадено професионално направление на различните висши училища може да варира съществено – от една-единствена до десетки. Този индикатор отразява разнообразието от специалности, предлагани в рамките на дадено професионално направление за конкретна образователно-квалификационна степен, от което студентите могат да се възползват. В индикатора са включени само специалностите, в които се обучават или могат да се обучават студенти.

Индикатор „Специалности за обучение на магистри“

Брой специалности за образователно-квалификационна степен „магистър“ в професионалното направление на съответното висше училище по данни от АдминУни

¹² Според Закона за висшето образование (чл. 79(1), изм., ДВ, бр. 61 от 2011 г.) петобалната система на оценяване се заменя от десетобална система.

В индикатора са включени специалности, в които се обучават или могат да се обучават студенти. Той описва разнообразието от предлагани специалности в рамките на дадено професионално направление за конкретна образователно-квалификационна степен, от което студентите могат да се възползват.

Индикатор „Регулирани специалности“

Брой регулирани професии/специалности в професионалното направление на съответното висше училище по данни от НАОА

В индикатора са включени всички специалности от регулираните професии, за които висшето училище има акредитация от НАОА. По-големият брой специалности от регулираните професии е показателен за капацитета за обучение в съответното висше училище. Специалностите от списъка с регулираните професии подлежат на самостоятелна акредитация от НАОА.

Индикатор „Дипломирани студенти“

Дял на студентите, които са придобили ОКС „бакалавър“ или „магистър“ (по данни от Регистъра на завършилите студенти) в съответното професионално направление в дадено висше училище, от всички студенти¹³, които са се обучавали в последен курс на съответното професионално направление в съответното висше училище през разглеждания период

Индикаторът е показателен за това какъв дял от студентите, които са преминали пълния курс на обучение, реално успяват да се дипломират и да получат статут на висшисти. Фактът, че даден студент е достигнал до последен курс на обучение, означава, че на практика всички необходими публични и/или частни инвестиции за неговата подготовка в рамките на висшето образование са направени. Ако тези студенти не се дипломират, може да се смята, че направените инвестиции за тяхната подготовка не са довели до очаквания краен резултат, а именно до формирането на кадри с висше образование. Стойностите на индикатора са представени като процент от всички записани студенти в последен курс. От една страна, индикаторът дава информация за качеството на преподаването и подкрепата, която висшето училище предоставя на студентите, за да се дипломират навреме, а от друга, за мотивацията на студентите да получат диплома за завършено висше образование.

Индикатор „Международна мобилност“

Брой студенти на 1000 студенти от професионалното направление на съответното висше училище, участвали по програма за обмен на студенти („Еразмус“, „Сократ“ и т.н.) през академичната година по данни от АдминУни

Стойността на индикатора е пресметната по висше училище и професионално направление. Участието на студентите в програми за международна мобилност набира все по-голяма популярност в съвременния свят. То подобрява способностите за общуване в мултикултурна среда и е от особено значение за разширяване хоризонтите на младите хора, за обогатяване на знанията и професионалния им опит. Участието в международен обмен не е само въпрос за активността на студентите. То зависи от възможностите, които предоставя висшето училище – установяване на институционални спогодби с чуждестранни университети и компании в чужбина, процедура за признаване на изпити и кредити, получени по време на обмена, и др. В този смисъл се допуска, че включването на по-голяма част от студентите в подобни програми се дължи на добро управление и организация от страна на съответните висши училища.

Индикатор „Оценка на възможностите за мобилност“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти за възможностите за мобилност, предоставяни от висшето училище за професионалното направление

¹³ Общия брой студенти, включващ действащите и дипломантите, отчислени с право на защита.

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предоставя достатъчно възможности за учене в чужбина;
2. Висшето училище насърчава обмена на студенти с чужди висши училища;
3. Резултатите от изпитите (кредитите) от обучението в чужбина се признават лесно в мое-то висше училище.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Удовлетвореност от учебния процес“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за удовлетвореността от теоретичната и практическата подготовка и от начина на преподаване и оценяване

Този индикатор се базира на субективната преценка на студентите за качеството на теоретичната и практическата подготовка, на преподаването и оценяването в професионалното направление в съответното висше училище. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на Рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на студентското мнение.

При формиране на този индикатор анкетираните студенти са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Напълно съм удовлетворен от теоретичната подготовка в моята специалност.
2. В моята програма има разнообразие от курсове, които обхващат различни теории, методи и теми.
3. Начинът на обучение в моята специалност насърчава ползването на статии и материали, публикувани през последните 10 години.
4. Преподавателите ме информират за възможните професионални реализации в моята област.
5. Броят на практически насочените занимания е достатъчен.
6. В практическите занимания мога пряко да прилагам наученото по време на лекциите.
7. Преподавателите насърчават ученето чрез разработване на проекти (курсoви задачи, презентации, изследвания).
8. Освен аудиторните упражнения програмата предлага възможност за полева практика (работа в реална ситуация).
9. Обучението по чужд език ми помага да общувам свободно и да разбирам материали, свързани с моята област на обучение (не се отнася до мен, ако не уча чужд език във ВУ).
10. Преподавателите са добре подготвени и обясняват разбираемо материала.
11. Преподавателите ми предоставят достатъчно материали, които да ми помагат в ученето.
12. По-голямата част от моите колеги присъстват редовно на лекциите и семинарните занятия и упражнения.
13. Преподавателите изнасят лекциите и упражненията редовно в съответствие с учебната програма.
14. Имам възможност за личен контакт с преподавателите (напр. приемно време, по имейл).

15. Преподавателите винаги отговарят на запитванията ми и молбите за консултация и получавам адекватна обратна връзка за работата си.
16. Контактите с преподаватели ме мотивират за допълнителна изследователска работа и/или продължаване на обучението ми в по-горна степен.
17. Повечето преподаватели предоставят лекциите и материалите за тях в електронен вид /онлайн.
18. Повечето преподаватели използват възможностите на новите технологии в преподаването на учебния материал (интернет платформи, дискуссионни форуми).
19. Съществуват ясни критерии и процедура за оценяване на работата ми.
20. Критериите за оценка са справедливи и стимулират развитието на студентите.
21. Добре информиран съм за критериите, по които се оценява работата ми.
22. Преподавателите спазват процедурите за оценяване.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна стойност) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното висше училище се осредняват (баланс по професионални направления) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Участие в стажове“

Процент от студентите в професионалното направление на съответното висше училище, анкетирани в социологическо проучване, оценили като полезно участието си в стажове/практики

Участието в стажове/практики е важна част от практическата подготовка на студентите, която максимално се доближава до реалната среда, в която работят хората, упражняващи съответните професии. Индикаторът показва субективната преценка на студентите за ползата от участието им в стажове и възможността на практика да приложат наученото във висшето училище.

Процентът е пресметнат спрямо всички студенти, включително и тези, които не са участвали в стажове. Използвани са следните въпроси:

1. Вие лично участвали ли сте в стаж/практика в рамките на обучението във Вашата специалност във Вашето ВУ?
2. Моля, посочете кое от твърденията важи за Вас:
 - 2.1. Стажът/практиката бяха изключително полезни за мен.
 - 2.2. Повечето неща в рамките на стажа/практиката ми бяха полезни.
 - 2.3. Имаше малко полезни неща в рамките на стажа/практиката.
 - 2.4. Стажът/практиката не бяха полезни за мен.

Пресмята се делът на студентите, дали отговор „ДА“ на въпроса за участие и едновременно с това дали отговор „Стажът/практиката бяха изключително полезни за мен“ или „Повечето неща в рамките на стажа/практиката ми бяха полезни“ на въпроса за удовлетвореност.

Индикатор „Подкрепа за участие в стажове“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление за подкрепата от висшето училище за участие в стажове/практики

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Получавам достатъчно възможности и подкрепа от висшето училище за участие в стажове.
2. Стажовете са в синхрон със съдържанието на учебната програма.
3. Стажовете са добре интегрирани в графика на учебната програма.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Избор на стажанти“

Процент от работодателите, заявили, че са имали стажант/и от съответното професионално направление и висше училище. Процентът се изчислява на базата на работодателите, посочили в социологическо проучване, че са приемали стажанти от съответното професионално направление през последните 12 месеца

Всеки интервюиран е отговарял на следния въпрос:

От кои професионални направления и кои висши училища са студентите, стажували при Вас през последните 12 месеца? Моля, посочете до пет професионални направления и до три висши училища за всяко от тях според това откъде сте имали най-много стажанти.

Индикатор „Интензивност на обучението“

Среден брой часове на седмица, отделени за лекции, упражнения и самоподготовка от един студент, по данни от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище

Индикаторът се базира на отговорите на студентите за действителното време, което те прекарват всяка седмица в лекции, упражнения и самоподготовка. Часовете, посочени от всички студенти от даденото висше училище по даденото професионално направление, са осреднени. В отговорите на студентите има голямо разнообразие. Ясно се очертават професионални направления и висши училища, в които времето, прекарано в учене, е значително по-дълго, отколкото в други.

Стойността е получена от социологическо проучване на база следните въпроси:

През една типична учебна седмица колко време отделяте за ...?

1. Присъствие на лекции, упражнения и семинари;
2. Самоподготовка (вкл. посещение на библиотеката).

Посочените часове по двата въпроса са сумирани за всички интервюирани в професионалното направление (в съответното висше училище) и получената сума е разделена на общия брой интервюирани в това професионално направление.

Група „Научни изследвания“

Индикатор „Индекс на цитируемост по научна област (Scopus)“

Индекс на цитируемост по международната база данни Scopus за научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

За индекс на цитируемост се използва „h-индексът“ според международната база данни Scopus, отразяващ влиянието на научните публикации. На всяко професионално направление съответстват една

или повече научни области, като изключения правят професионалното направление „Педагогика на обучението по ...“, професионалните направления по изкуства, както и тези по сигурност и отбрана поради специфичния си характер. Индексът на дадено професионално направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области¹⁴.

Индикатор „Индекс на цитируемост без автоцитирания по научна област (Scopus)“

Индекс на цитируемост с изключени автоцитирания по международната база данни Scopus за научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

Този индикатор е вариант на предходния индикатор. При неговото изчисляване са изключени цитирания, в които авторите се позовават на собствени публикации. Избрали сме да включим и тези данни в Рейтинговата система, тъй като в някои професионални направления те водят до допълнителна диференциация между висшите училища. В практиката се използват и двата вида индекси на цитируемост – със и без автоцитирания, като нито един няма превъзходство.

Индикатор „Индекс на цитируемост по научна област (Web of Science)“

Индекс на цитируемост по международната база данни Web of Science за научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

За индекс на цитируемост се използва „h-индексът“ според международната база данни Web of Science. На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области, като изключения правят професионалното направление „Педагогика на обучението по ...“, професионалните направления по изкуства, както и тези по сигурност и отбрана поради специфичния си характер. Индексът на дадено професионално направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области¹⁵.

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Scopus)“

Среден брой цитирания на документ по международната база данни Scopus от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

Този индикатор ориентировъчно показва вероятността за цитиране на документ от висшето училище в научни области, съответстващи на избраното професионално направление. Колкото по-висок е средният брой цитирания на документ, толкова по-голям е научният капацитет за оказване на влияние на документите на дадена институция в определена научна област.

Средният брой цитирания на документ на професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Среден брой цитирания на документ (Web of Science)“

Среден брой цитирания на документ по международната база данни Web of Science от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

Средният брой цитирания на документ на професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

¹⁴ Матрицата на съответствие между научните области в Scopus и професионалните направления се намира в **Приложение III** от Методологията на Рейтинговата система.

¹⁵ Матрицата на съответствие между научните области в Web of Science и професионалните направления се намира в **Приложение V** от Методологията на Рейтинговата система.

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Scopus)“

Брой документи на професионалното направление, цитирани поне веднъж по международната база данни Scopus от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

„Н-индексът“ невинаги отразява научната стойност на всички цитирани публикации. Възможно е дадено училище да има много на брой цитирани документи, които да не участват във формирането на неговия „h-индекс“, защото не са цитирани достатъчно. Този индикатор има за цел да отрази и тяхното значение за научната продукция на висшите училища, тъй като е възможно някои от тях да имат нисък „h-индекс“, но висок брой документи, цитирани поне веднъж.

Броят на документите, цитирани поне веднъж за професионалното направление, се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Документи, цитирани поне веднъж (Web of Science)“

Брой документи, цитирани поне веднъж по международната база данни Web of Science от научните публикации през предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на документите, цитирани поне веднъж за професионалното направление, се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Статии в научни списания (Scopus)“

Брой статии в научни списания по международната база данни Scopus за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

Индикаторът показва броя публикации в реферирани научни списания („article in journal“) според международната база данни Scopus. Броят публикации е един от възможните косвени индикатори за обема на научната продукция. В неприложните дисциплини публикуването е основен продукт – „Publish or perish“ („Публикувай или изчезни“), както казва една крилата фраза в англоезичния академичен фолклор. Изискването публикациите да са направени в реферирани списания пък представлява гаранция за покриване на минимални академични стандарти за качество на продукцията.

Броят на научните статии за професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални статии, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Статии в научни списания (Web of Science)“

Брой статии в научни списания по международната база данни Web of Science за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на научните статии за професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални статии, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Доклади от научни конференции (Scopus)“

Брой доклади от научни конференции по международната база данни Scopus за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на докладите от научни конференции за професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи от тип „Conference paper“, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Доклади от научни конференции (Web of Science)“

Брой доклади от научни конференции по международната база данни Web of Science за предходните 5 години в научните области, съответстващи на професионалното направление

На всяко професионално направление съответстват една или повече научни области. Броят на докладите от научни конференции за професионалното направление се изчислява на базата на съвкупността от уникални документи от тип „Proceedings paper“, причислени към съответстващите му научни области.

Индикатор „Докторски програми в професионалното направление“

Брой акредитирани докторски програми в професионалното направление на съответното висше училище по данни от НАОА

Индикаторът показва броя на акредитираните докторски програми, които съответстват на дадено професионално направление във висшето училище. Индикаторът оценява потенциала на висшето училище да надгражда магистърските програми и да обучава докторанти. Докторската степен (PhD), която е на границата между образователните и научните степени, става все по-разпространена във висшето образование в развитите страни. В този смисъл способността на висшите училища да поддържат докторски програми е и добър косвен измерител за потенциала на преподавателския състав, задълбочеността на научноизследователската дейност и бъдещата конкурентоспособност.

Класификацията на докторските програми, акредитирани преди март 2011 г., е по научни области, докато акредитираните след тази дата се асоциират с определено професионално направление още с подаване на искането за одобрение от съответното висше училище. Данните са подадени от НАОА изцяло по професионални направления, като старите докторски специалности и техните научни области са отнесени към конкретни професионални направления. Поради различията в използваната методология преди и след март 2011 г. е възможно разминаване в професионалните направления, към които висшите училища и Агенцията са отнесли дадени програми от стария тип. Тези разминавания са уточнени при процеса на верификация на данните с висшите училища и като краен вариант е прието съотнасянето, направено от самите ВУ.

Индикатор „Съотношение докторанти/студенти“

Брой докторанти на 100 студенти¹⁶ в професионалното направление на съответното висше училище по данни от АдминУни

Индикаторът показва колко докторанти се падат на всеки 100 студенти от професионалното направление във висшето училище. Това, от една страна, е измерител за научния потенциал на студентите във висшето училище, а от друга, показва възможността на висшето училище да мотивира студентите да се развиват в научната дейност и какъв е капацитетът на институцията да поддържа докторски програми. Броят на студентите се използва като измерител за големината на професионалното направление, а съотношението докторанти/студенти е показателно доколко подготовката на докторанти е важна част от дейността на висшето училище в съответното направление.

Индикатор „Участие на студенти в НИД“

Процент от студентите в професионалното направление на съответното висше училище, заявили, че са участвали в поне една научноизследователска дейност, включително научноизследователски проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации, по данни от социологическо проучване сред студенти

¹⁶ При изчисляването е използван общият брой студенти в професионалното направление на съответното висше училище, включващ действащите студенти и дипломантите, отчислени с право на защита.

Целта на този индикатор е да измери степента на участие на студентите в научни проекти. Индикаторът показва процента анкетираните студенти по висше училище и професионално направление, заявили, че са участвали в научноизследователска дейност (НИД) по време на следването си. На ниво дефиниция е трудно да бъдат разграничени научноизследователските проекти от други инициативи. Затова студентите са питани за участие в проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации.

Участието в НИД е основен инструмент за по-добро овладяване и създаване на умения за практическо прилагане на получените теоретични знания. Очаква се, че студентите, участвали в НИД, ще са по-добре подготвени след завършването си в своята професионална област, с по-малко допълнително обучение и по-кратък срок на адаптация. Участието в проекти развива ключови умения за екипна работа, които са много важни в съвременната научноизследователска дейност и за повечето професии.

За изчисляване на индикатора всеки интервюиран е отговарял на следните въпроси:

Вие лично участвали ли сте в ..., провеждани от Вашето ВУ?

1. Научноизследователски проекти.
2. Научни конференции / изнасяне на доклади.
3. Написването на научна статия / публикация.

Процентът се изчислява от всички интервюирани студенти в съответното професионално направление във висшето училище.

Индикатор „Подкрепа за участие на студенти в НИД“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за подкрепата от висшето училище за участие на студенти в научноизследователска дейност

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. *Моето ВУ предлага възможности за участие на студентите в научноизследователски проекти извън рамките на редовните лекции, семинарни занятия и упражнения в програмата.*
2. *При провеждане на семинарните занятия и упражненията имам възможност да участвам в развиването на научноизследователска дейност (проекти с елемент на иновативност и открителство).*

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по професионални направления:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Група „Учебна среда“

В тази група за стандартизираните класации в изданието на Рейтинговата система за 2019 г. няма индикатори, които да са пресметнати за професионалните направления във висшите училища. Индикатор, по който да могат да бъдат правени сравнения, е „Удовлетвореност от учебната среда“.

Индикатор „Удовлетвореност от учебната среда“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище и преподаватели от това висше училище за състоянието на материалната база, удобството на учебния график и качеството на наличния библиотечен фонд

Този индикатор се базира на субективната преценка на студентите и преподавателите за качеството на материалната база и на субективната оценка само на студентите за удобството на графика на занятията, условията за използване на библиотеката и съпътстващите услуги, качеството на библиотечния фонд в професионалното направление в съответното висше училище. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на Рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на мнението на студентите и преподавателите.

При формиране на този индикатор анкетираният студент са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Учебните зали (включително компютърните зали и лаборатории) са в добро състояние. (Студенти)
2. Техническото оборудване е съвременно и в добро състояние. (Студенти)
3. Местата са достатъчно за всички студенти от курса/потока/групата. (Студенти)
4. Във висшето училище има безплатен достъп до интернет (компютърни зали с интернет). (Студенти)
5. Има достатъчно места във висшето училище, където мога да ползвам безплатно интернет с личния си компютър (безжичен интернет със свободен достъп или парола за студенти). (Студенти)
6. В дневния график на лекциите и упражненията няма продължителни паузи и пролуки, които да ми пречат да организирам пълноценно времето си. (Студенти)
7. Графикът на лекциите и упражненията ми е организиран така, че мога да посещавам всички интересни за мен курсове. (Студенти)
8. Библиотеката има удобно работно време. (Студенти)
9. Винаги когато търся литература за обучението си, намирам това, което ми трябва. (Студенти)
10. Има достатъчно електронна литература (онлайн бази данни) за моето обучение, която е леснодостъпна за мен. (Студенти)
11. Ползвам редовно електронни бази данни за моето обучение (напр. JSTOR, Web of Science, Web of Science и др.). (Студенти)
12. ВУ ми предоставя възможност да ползвам повечето печатни издания, от които имам нужда. (Преподаватели)
13. ВУ ми предоставя достъп до повечето електронни бази данни с научни публикации, от които имам нужда. (Преподаватели)
14. ВУ ми предоставя възможност да ползвам софтуерните програми, от които имам нужда. (Преподаватели)
15. ВУ ми предоставя възможност да ползвам необходимото за изследователската ми дейност техническо оборудване. (Преподаватели)
16. Оборудването в залите, в които имам занятия, е достатъчно добро за целите на работата ми. (Преподаватели)

Всеки интервюиран отговаря с „ДА“ или „НЕ“ на въпроса:

17. Разполагате ли на работното си място със служебен компютър, на който можете да работите през целия си работен ден, без да се налага да го делите с друг? (Преподаватели)

Пресмятане на баланс:

1) отговорите на въпросите от 1 до 16 се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“. Отговорът на въпрос 17 се прекодира с (-1) за отговор „НЕ“ и с (1) за отговор „ДА“;

2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на **студентите** от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10;

4) индивидуалните баланси на **преподавателите** от съответното ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10;

5) балансите по ПН и ВУ от студентите и тези по ВУ от преподавателите се осредняват чрез претеглена средна.

Група „Социално-битови и административни услуги“

Индикатор „Стипендии“

Среден разход на висшето училище за стипендии на студент редовно обучение в професионалното направление на съответното висше училище за календарна година (в лева) по данни от АдминУни

Общата сума за стипендии се дели на общия брой студенти редовно обучение в професионалното направление на съответното висше училище.

Стипендиите са част от политиката за увеличаване на достъпа до висше образование по различни критерии – социални критерии или високи академични постижения.

Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите и административните услуги“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление във висшето училище и преподаватели от това висше училище за социално-битовите условия, качеството на административните услуги и наличието на подкрепа за кариерното развитие

Този индикатор се базира на субективната оценка на студентите и преподавателите за качеството на административното обслужване и достъпа до електронни услуги, субективната оценка само на студентите за социално-битовите условия (условията за социален живот, спорт, чистотата и хигиената в учебното заведение) и съществуващите ресурси и дейности за подкрепа на кариерното развитие, както и за тяхната ефективност. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на Рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на мнението на студентите и преподавателите.

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. *Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка). (Студенти)*
2. *Висшето училище предлага добри условия за спорт. (Студенти)*
3. *Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните). (Студенти)*
4. *Висшето училище предлага общежития/квартири, в които има добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата). (Студенти)*
5. *Когато искам, имам възможност да ползвам студентски стол в района на висшето училище, който предлага сравнително евтина и добра храна. (Студенти)*
6. *Звената за административни услуги имат удобно за мен работно време, което се спазва. (Студенти)*
7. *В звената за административни услуги не се налага да чакам много, за да ме приемат. (Студенти)*
8. *В звената за административни услуги са любезни и отзивчиви. (Студенти)*
9. *Получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок. (Студенти)*
10. *Висшето училище предлага онлайн административни услуги (записване за курсове, проверяване на оценки и програми и др.). (Студенти)*

11. Повечето административни услуги са достъпни по интернет. (Студенти)
12. Звената за административни услуги във ВУ имат удобно за мен работно време, което се спазва. (Преподаватели)
13. В звената за административни услуги във ВУ получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок. (Преподаватели)
14. Повечето административни услуги във ВУ са достъпни по интернет. (Преподаватели)
15. Висшето училище предлага онлайн административни услуги (електронни протоколи, онлайн нанасяне на оценки и други). (Преподаватели)
16. Кариерният център на висшето училище предлага добри консултации, обучения, стажове и възможности за намиране на работа. (Студенти)
17. Клубът на завършилите моята специалност във моето ВУ организира срещи и разпространява полезна информация за кариерни възможности. (Студенти)
18. Висшето училище ми предоставя възможност за редовни срещи с работодатели. (Студенти)

Пресмятане на баланс:

1) отговорите на въпросите от 1 до 16 се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“. Отговорът на въпрос 17 се прекодира с (-1) за отговор „НЕ“ и с (1) за отговор „ДА“;

2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалнитебаланси на **студентите** от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10;

4) индивидуалнитебаланси на **преподавателите** от съответното ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10;

5) балансите по ПН и ВУ от студентите и тези по ВУ от преподавателите се осредняват чрез претеглена средна.

Индикатор „Самооценка на администрацията за социално-битовите и административните услуги“

Оценка по скала от 0 до 10 на администрацията във висшето училище, коригирана с оценката на студентите в професионалното направление в съответното висше училище. Оценките са получени от социологически проучвания сред студенти и администратори за качеството на социално-битовите и административни услуги

Този индикатор се базира на оценката на администраторите за качеството на социално-битовите условия (условията за социален живот, спорт, чистотата и хигиената в учебното заведение) и административните услуги в съответното висше училище, като тази оценка е коригирана с оценката на студентите по същите въпроси. Това е съставен индикатор, който се използва за първи път в изданието на Рейтинговата система за 2014 г. и обединява данните от няколко блока въпроси, задавани в социологическо проучване на мнението на студенти и администратори.

Индикаторът е изчислен като претеглена средна стойност от следните подиндикатори:

1. Оценка на администрацията за социално-битовите условия

Всеки интервюиран **администратор** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка).
2. Висшето училище предлага добри условия за спорт.
3. Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните).

4. Висшето училище предлага общежития/квартири, в които има добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата).
5. Студентският стол в района на висшето училище предлага сравнително евтина и добра храна.

Всеки интервюиран **студент** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка).
2. Висшето училище предлага добри условия за спорт.
3. Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните).
4. Висшето училище предлага общежития/квартири, в които има добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата).
5. Когато искам, имам възможност да ползвам студентски стол в района на висшето училище, който предлага сравнително евтина и добра храна.

Пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10;
- 4) индивидуалните баланси на администраторите от всяко ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват по скала от 0 до 10.

Стойността на подиндикатора представлява средната самооценка на администраторите на ниво ВУ, като в случаите, когато тя надвишава средната оценка на студентите по ПН в това ВУ, стойността на индикатора се пресмята, като оценката на студентите се коригира с разликата между тяхната оценка и тази на администраторите, изобразена на скала от 0 до 10.

2. Самооценка на администрацията във ВУ

Всеки интервюиран **администратор** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Звената за административни услуги имат удобно за студентите работно време.
2. В звената за административни услуги не се налага студентите да чакат много.
3. Администраторите предоставят услугите на студентите в разумен срок.
4. Висшето училище предлага онлайн административни услуги за студентите (записване за курсове, проверяване на оценки и програми и др.).
5. Повечето административни услуги за студенти са достъпни по интернет.

Всеки интервюиран **студент** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Звената за административни услуги имат удобно за мен работно време, което се спазва.
2. В звената за административни услуги не се налага да чакам много, за да ме приемат.
3. Получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок.
4. ВУ предлага онлайн административни услуги (записване за курсове, проверяване на оценки, програми, графици за лекции и упражнения и др.).
5. Повечето административни услуги са достъпни по интернет.

Пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват (баланс по ПН) и се изобразяват на скала от 0 до 10;

4) индивидуалните баланси на администраторите от всяко ВУ се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват по скала от 0 до 10.

Стойността на подиндикатора представлява средната самооценка на администраторите на ниво ВУ, като в случаите, когато тя надвишава средната оценка на студентите по ПН в това ВУ, стойността на индикатора се пресмята, като оценката на студентите се коригира с разликата между тяхната оценка и тази на администраторите, изобразена на скала от 0 до 10.

Накрая се пресмята претеглената средна от двата подиндикатора.

Група „Престиж“

Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование“

Среден успех от дипломата за завършено средно образование на студентите от първи курс в професионалното направление във висшето училище по данни от АдминУни

Индикаторът показва осреднената стойност на средния успех от дипломата на всеки студент от първи курс, записан в дадено професионално направление в дадено висше училище. Средният успех от дипломата на приетите студенти показва конкуренцията, на която е изложен кандидат-студентът в определено висше училище, и съответно шансовете му да бъде приет в него. Големият брой кандидати с високи постижения в училище показва и степента на привлекателност на висшето училище, която е функция на престижа му.

Индикатор „Чуждестранни студенти“

Процент на чуждестранните студенти от общия брой на студентите¹⁷ в професионалното направление във висшето училище по данни от АдминУни

Способността на висшето училище да привлича чуждестранни студенти говори за висок престиж и авторитет на институцията в чужбина. Предполага се, че едно висше училище е притегателен център за чуждестранни студенти, когато има добри отзиви за подготовката и възможностите за реализация, които предоставя.

Индикатор „Престиж сред студентите“

Процент от студентите в професионалното направление, посочили съответното висше училище сред трите предоставящи най-добро образование в това професионално направление. Посочванията на собственото висше училище не са взети предвид при изчислението. Данните са от социологическо проучване сред студенти

Индикаторът отразява субективната преценка на студентите за това кои три български висши училища, различни от тяхното, осигуряват най-добро образование в тяхната специалност или професионално направление. Преценката на студентите е показателна за престижа на висшите училища в конкретното професионално направление.

Например оценката на професионалното направление „Икономика“ в СУ е пресметната като процент на студентите, изучаващи икономически специалности, от останалите университети, които са посочили СУ сред трите най-добри университета в тяхното професионално направление.

При пресмятането е отчетен размерът на висшето училище, така че сумарното мнение на студентите в малките университети да тежи еднакво със сумарното мнение на студентите в големите университети. Това е необходимо, за да не бъдат оцетени големите университети, тъй като техните студенти нямат възможност да посочват собствения си университет.

¹⁷ Включва действащите студенти и дипломантите, отчислени с право на защита.

Всеки интервюиран е отговарял на въпроса:

Моля, посочете до три висши училища в България, които според Вас осигуряват най-доброто образование във вашата специалност или професионално направление? (Моля, посочете поне едно ВУ, различно от Вашето, като на първо място поставите това ВУ, което смятате за най-добро, следвано от това ВУ, което бихте класирали на второ място и т.н.)

При изчисляване на индикатора посочванията на собственото ВУ са изключени. Висшето училище, посочено на първо място, получава тегло 1, на второ – 0,5, и на трето – 0,3. В случаите, при които дадено професионално направление се изучава в по-малко от три висши училища, индикаторът „Престиж сред студенти“ не се изчислява и съответните висши училища имат липсващи данни за престижа по това направление.

Индикатор „Първи избор“

Процент от студентите в професионалното направление на висшето училище, посочили, че са постъпили във висшето училище и специалността, които са били тяхно първо желание

Всеки интервюиран е отговарял с „ДА“ и „НЕ“ на следните твърдения:

1. Постъпих във ВУ, което беше моето първо желание.
2. Постъпих в специалността, която беше моето първо желание.

Индикатор „Удовлетвореност от избора“

Процент от студентите в професионалното направление на висшето училище, посочили, че биха записали същата специалност в същото ВУ

Всеки интервюиран е отговарял с „ДА“ и „НЕ“ на следните твърдения:

1. Отново бихте се записали в същата специалност.
2. Отново бихте се записали в същото ВУ.

Индикатор „Престиж сред работодатели“

Процент от работодателите, наемащи кадри с висше образование от съответното професионално направление, посочили, че предпочитат да наемат висшисти, които са завършили дадено висше училище. Данните са от социологическо проучване сред работодатели

Всеки интервюиран е отговарял на следните въпроси:

1. Моля, посочете до 5 професионални направления, от които най-вече наемате или очаквате през следващите 5 години да наемате служители с висше образование.
2. Когато наемате служители с висше образование, завършили някое от посочените от Вас професионални направления, възпитаници на кои висши училища бихте предпочели при равни други условия? Моля, за всяко посочено от Вас професионално направление във въпрос 1 посочете до три ВУ, като на първо място посочите най-предпочитаното от Вас, на второ – следващото по предпочитание, и т.н.

При изчисляване на индикатора висшето училище, посочено на първо място, получава тегло 1, на второ – 0,5, и на трето – 0,3. В случаите, при които дадено професионално направление се изучава само в едно висше училище, индикаторът „Престиж сред работодателите“ не се изчислява за това направление.

Индикатор „Престиж сред преподавателите“

Процент от преподавателите, посочили дадено висше училище сред трите, които биха препоръчали в съответното професионално направление. Посочванията на собственото висше училище не са взети предвид при изчислението. Данните са от социологическо проучване сред преподаватели

Всеки интервюиран е отговарял на въпросите:

1. Моля, посочете до пет професионални направления, за които имате впечатления относно качеството на обучение, във висшите училища в България.

2. За всяко от посочените професионални направления, моля, посочете до три висши училища в България, които бихте препоръчали на свой близък. (Моля, посочете поне едно ВУ, различно от Вашето, като на първо място поставите това ВУ, което смятате за най-добро, следвано от това ВУ, което бихте класирали на второ място, и т.н.).

При изчисляване на индикатора посочванията на собственото ВУ са изключени. Висшето училище, посочено на първо място, получава тегло 1, на второ – 0,5, и на трето – 0,3. В случаите, при които дадено професионално направление се изучава само в едно висше училище, индикаторът „Престиж сред преподавателите“ не се изчислява за това направление.

Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“

Индикатор „Безработица сред завършилите“

Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години професионалното направление в съответното висше училище по данни на НОИ и АдминУни

Безработицата е едно от най-нежеланите социални явления както в личен, така и в обществен план. Очаква се всяка следваща година образование да увеличава конкурентоспособността на конкретния човек на пазара на труда. В макроикономически план се очаква образованието да повишава производителността на труда в икономиката и по този начин да увеличава БВП или възможността за повече свободно време при същото равнище на БВП. При този индикатор има пълно съвпадение на личните и обществените очаквания. По тази причина и поради факта, че информацията е получена от официален регистър, е логично този индикатор да участва с относително голяма тежест при формиране оценката на висшите училища.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и на данни, предоставени от НОИ за официално регистрираните безработни сред завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на броя на безработните за 12-месечен период.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, или заемачи длъжност по призвание, сред осигурените лица, завършили професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението.

Този индикатор измерва какъв процент от завършилите са назначени на позиция, изискваща висше образование. Това до известна степен може да се приеме за измерител на възвръщаемостта от публичната инвестиция в образованието. Ако някой, завършил висше образование, си намира работа, която изисква по-ниска квалификация, част от инвестицията, направена от него и обществото в (много скъпо) образование, не се използва ефективно.

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование, както и лицата, изпълняващи длъжност по призвание. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са са-

моосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква образователна степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование“

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, сред осигурените лица, завършили професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква образователна степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикатор „Принос към осигурителната система“

Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години професионалното направление в съответното висше училище по данни на НОИ и АдминУни

Този индикатор косвено измерва публичната полза от висшето образование, като дава информация за връзката на образованието в дадено висше училище с националния пазар на труда и приноса на завършилите към осигурителната система на страната. Колкото по-голям дял от завършилите са социално осигурени в България, толкова по-силна е връзката на висшето училище с националния пазар на труда и толкова е по-голям неговият принос за стабилността на осигурителната система. Индикаторът е изчислен, без да се включват завършилите чуждестранни студенти.

Индикатор „Осигурителен доход на завършилите“

Среден месечен осигурителен доход на завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни

Осигурителният доход има нормативно определен таван. По този начин се губи известна информация за сегмента на хората с най-високи доходи. Тези хора не представляват висок дял от населението. Можем спокойно да приемем, че всеки, достигнал тавана на осигурителния доход в страната, е намерил добра професионална и социална реализация.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години и на данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период.

Индикатор „Облагаем доход на завършилите“

Среден месечен облагаем доход на завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионално направление в съответното висше училище през предходните 5 години и данните от Регистъра на осигурените лица за облагаемия доход на завършилите висше образование в България. Индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период.

Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта“

Съотношение на средния месечен осигурителен доход на завършилите през предходните 5 години професионално направление в съответното висше училище по данни на НОИ и АдминУни спрямо средната брутна работна заплата за съответната административна област в България по данни на НСИ

Завършилите се реализират в различни административни области в страната, в които – в зависимост от състоянието на местната икономика – общото ниво на доходите, както и тяхната покупателна сила може да са различни. Индикаторът цели да отчете тези регионални различия в нивата на заплащане и да демонстрира как доходът на завършилите се съотнася към средните заплати в областта, в която се реализират и съответно осигуряват.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионално направление в съответното висше училище през предходните 5 години и на данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите, както и въз основа на данни на НСИ за средната брутна работна заплата по административни области в страната.

Индикатор „Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в областта“

Дял на студентите от професионално направление в съответното висше училище, завършили средно училище в административната област (район от ниво 3), където се намира висшето училище, от общия брой на студентите в същото професионално направление в това висше училище

Данните за броя на студентите са взети от АдминУни. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикатор „Привлекателност на ВУ за кандидат-студентите в региона“

Дял на студентите от професионално направление в съответното висше училище, завършили средно училище в региона (район от ниво 2), където се намира висшето училище, от общия брой на студентите в същото професионално направление в това висше училище

Данните за броя на студентите са взети от АдминУни. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикатор „Регионална реализация“

Дял на завършилите през последните 5 години, които са осигурени от работодател, намиращ се в региона за планиране, в който се намира висшето училище по данни на НОИ и АдминУни

При изчисляване на индикатора са включени всички лица, които са осигурени от работодател, намиращ се в същия регион за планиране като региона на висшето училище, което са завършили тези лица. Пресметнат е делът на тези лица от всички, завършили съответното професионално направление във висшето училище.

Индикатор „Регионална реализация на позиция за висше образование“

Дял на осигурените лица, работещи на позиция, която изисква висше образование. Делът е пресметнат от завършилите през последните 5 години, чийто работодател е регистриран в региона за планиране, в който се намира висшето училище, по данни, предоставени от НОИ и АдминУни

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица, които са осигурени в региона за планиране, в който се намира завършеното от тях висше училище. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование, както и лица, изпълняващи длъжност по призвание. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в две различни професионални направления в едно висше училище или е получило някаква степен в различни висши училища (независимо в какво професионално направление), то данните за това лице фигурират и на двете места.

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)“

Съотношение между регистрираната безработица в региона за планиране, в който се намира висшето училище, и дела на официално регистрираните безработни сред завършилите професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 учебни години. Индикаторът е изчислен на базата на данни за безработицата по региони от НСИ и на данни за завършилите, предоставени от НОИ и АдминУни

Стойностите на индикатора представляват частно между стойността на безработицата за региона, в който се намира висшето училище, и стойността на индикатора „Безработица сред завършилите“. Поради спецификата на аритметичната операция деление са въведени две ограничения. При стойност на индикатора „Безработица сред завършилите“, равна на нула, на индикатора „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (съотношение)“ се приписва автоматично стойност 10, за да се избегне деленето на нула. При стойност на индикатора, по-голяма от 10, т.е. съотношение между безработицата за региона и тази сред завършилите, по-голямо от 10, на индикатора се приписва стойност 10. (Целта е при изчисляването на класациите да се избегнат аномалии, дължащи се на съществуването на крайни стойности в разпределението на индикатора. Това е обичайна процедура при работа с разпределения, в които има крайни стойности.)

Индикатор „Безработица сред завършилите спрямо средната за региона на висшето училище (разлика)“

Разлика между дела на безработните в региона за планиране, в който се намира висшето училище, и дела на безработните, които са завършили професионалното направление в съответното висше училище през предходните 5 учебни години. Индикаторът е изчислен на базата на данни за безработицата по региони от НСИ и на данни за завършилите, предоставени от НОИ и АдминУни

Когато стойността на индикатора е отрицателна величина, тя се изобразява в системата в червен цвят.

Индикатор „Регионална значимост“

Процент на студентите, планиращи своята професионална реализация в града или областта, където се намира тяхното висше училище, от всички студенти в професионалното направление в съответното училище. Данните са получени от социологическо проучване сред студенти

Индикаторът отчита връзката на висшето училище с местната икономика в града и областта, в която се намира. Чрез него се установява дали предлаганото обучение във висшето училище съответства на нуждите на местната икономика и дали едновременно с това е достъпно и привлекателно за младежите в съответния регион.

Всеки интервюиран е отговорил на въпроса:

„След завършване на висшето си образование, планирам да остана / да се преместя в ...“

1. Града, в който се намира моето висше училище.
2. В област ... в България.
3. Чужбина.
4. Още не съм решил.

Стойността на индикатора е дял на студентите по професионално направление, посочили отговор 1 или 2, в случай че посочената област съвпада с областта, в която се намира съответното висше училище.

Индикатор „Добих увереност, че ще успея в живота“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти за влиянието на процеса на обучение в професионалното направление в съответното висше училище върху студентите по отношение на увереността им

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на следните твърдения, които се отнасят до влиянието на процеса на обучение върху студентите:

Моля, оценете до каква степен следното твърдение се отнасят лично до Вас:

„Придобих увереност, че ще успея в живота“.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодирият със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Създадох важни контакти и приятелства“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти за влиянието на процеса на обучение в професионалното направление в съответното висше училище върху студентите по отношение на създадените контакти

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на следните твърдения, които се отнасят до влиянието на процеса на обучение върху студентите:

Моля, оценете до каква степен те се отнасят лично до Вас:

„Създадох важни контакти и приятелства“.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодирият със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

I.A.2. Информационни индикатори

Това са индикатори, които служат за сравняване на висшите училища, но не се използват при формирането на класации в Рейтинговата система. Информационните индикатори са такива, които не участват при създаването на класация (нито стандартизирана, нито собствена) и служат за провеждане на допълнителни анализи¹⁸. Те може да са изчислени както за професионалните направления във висшите училища, така и за висшите училища като цяло или за професионалните направления като цяло. В тази глава са описани информационните индикатори, които са изчислени за професионалните направления във висшите училища.

Група „Учебен процес“

Индикатор „Теоретична подготовка“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за удовлетвореността от теоретичната подготовка, разнообразието от курсове в учебната програма и актуалността на преподавания материал

Този индикатор се базира на субективната преценка на студентите за качеството на теоретичната подготовка и актуалността на преподавания материал по тяхната специалност в съответното висше училище. Предполага се, че всеки студент оценява теоретичната подготовка на базата на личния си опит, който е придобил в рамките на специалността, която изучава. Тоест оценката на студента се отнася до неговата специалност, а осреднените оценки по отделните специалности в едно и също професионално направление дават оценка на професионалното направление. Ограниченията на този индикатор са свързани с това, че студентите, особено през първите години от обучението си, може да имат погрешна представа за това какво представлява теоретичната подготовка в един университет и как да отличат добрата от лошата. Индикаторът обаче има предимството да отразява пряко отношението на потребителя на услугата, което при всички случаи е важно. Резултатите от този индикатор също трябва да се интерпретират, като се имат предвид евентуалните ограничения в способността на студентите да оценят актуалността на преподавания учебен материал, когато става дума за най-новите знания. Годината на публикуване на използваните учебници, книги, статии е един от лесно забележимите критерии за актуалност. Трябва да се отбележи все пак, че във времеви план критериите за актуалност в различните области на знание могат да бъдат много различни.

В медицината например голяма част от публикуваните материали остаряват за години, докато в сферата на математиката може да има публикации, които продължават да бъдат цитирани в продължение на десетилетия.

При формиране на този индикатор анкетираните студенти са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. *Напълно съм удовлетворен от теоретичната подготовка в моята специалност.*
2. *В моята програма има разнообразие от курсове, които обхващат различни теории, методи и теми.*
3. *Начинът на обучение в моята специалност насърчава ползването на статии и материали, публикувани през последните 10 години.*

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

¹⁸ Някои „информационни индикатори“ в предходни издания на Рейтинговата система са използвани като „рейтингови“. След интегрирането им като съставни част на по-обобщаващи „рейтингови индикатори“ те са запазени като „информационни“ с цел да не се губи информация в системата и да се запази възможността съдържащата се в тях информация да се използва за целите на различни анализи.

Индикатор „Практическа подготовка“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за практическата насоченост на лекциите, качеството на практическите занимания, възможностите за полева практика и за използването на материали на чужд език, свързани с областта на обучението

Този индикатор е аналогичен на предходния с единствената разлика, че студентите дават субективната си оценка за практическата подготовка в своето висше училище. Може да се допусне също така, че субективната преценка на студентите за практическата подготовка е по-надежден индикатор от тяхната преценка за теоретичната подготовка. Първо, защото оценката на практическата подготовка често е свързана с това да се прецени дали изобщо има такава, или става дума за същите аудиторни занимания, които само носят различно име. Второ, защото по отношение на това дали нещо му е практически полезно, потребителят е авторитетът от последна инстанция. Тази преценка може да бъде допълнена (и коригирана) чрез критерии за оценка на качеството на практическата подготовка вече в контекста на професионалната реализация. Студентите, които са получили по-добра практическа подготовка наред с теоретичната, са по-добре подготвени да започнат работа без допълнително обучение от работодателя и да бъдат продуктивни от началото на професионалната си кариера.

При формирането на този индикатор студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. *Преподавателите ме информират за възможните професионални реализации в моята област.*
2. *Броят на практически насочените занимания е достатъчен.*
3. *В практическите занимания мога пряко да прилагам наученото по време на лекциите.*
4. *Преподавателите насърчават ученето чрез разработване на проекти (курсови задачи, презентации, изследвания).*
5. *Освен аудиторните упражнения програмата предлага възможност за полева практика (работа в реална ситуация).*
6. *Обучението по чужд език ми помага да общувам свободно и да разбирам материали, свързани с моята област на обучение (не се отнася до мен, ако не уча чужд език във ВУ).*

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Преподаване“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за начина и качеството на преподаване, възможностите за личен контакт и адекватна обратна връзка от преподавателите и мотивацията за допълнителна изследователска работа и/или продължаване на обучение в по-горна степен

Индикаторът е получен на базата на социологическо проучване сред студенти за удовлетвореността им от начина на преподаване в тяхното професионално направление. Това е оценка за способността на преподавателите да поднесат разбираемо и мотивирано учебния материал. Тук е оценен и индивидуалният подход на преподавателите към студентите – възможностите за консултации, даване на релевантна и навременна обратна връзка и подкрепа според нуждите на всеки студент. За тези компоненти на индикатора студентите са „последната инстанция“ и тяхната преценка трябва да се приеме за меродавна. Оценени са и редовното изнасяне на лекциите, редовното водене на семинарните занятия. Това се отнася по-скоро до определени факти, известни на студентите. Опасността от изкривяване на данните в резултат от неточна или зле информирана субективна преценка е ограничена.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Преподавателите са добре подготвени и обясняват разбираемо материала.
2. Преподавателите ми предоставят достатъчно материали, които ми помагат в ученето.
3. По-голямата част от моите колеги присъстват редовно на лекциите и семинарните занятия и упражнения.
4. Преподавателите изнасят лекциите и упражненията редовно в съответствие с учебната програма.
5. Имам възможност за личен контакт с преподавателите (напр. приемно време, по електронна поща).
6. Преподавателите винаги отговарят на запитванията ми и молбите за консултация и получавам адекватна обратна връзка за работата си.
7. Контактите с преподаватели ме мотивират за допълнителна изследователска работа и/или продължаване на обучението ми в по-горна степен.
8. Повечето преподаватели предоставят лекциите и материалите за тях в електронен вид /онлайн.
9. Повечето преподаватели използват възможностите на новите технологии в преподаването на учебния материал (интернет платформи, дискуссионни форуми).

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Оценяване“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за наличие на ясни критерии и процедури за оценяване и спазването им от преподавателите

Индикаторът се базира на субективната преценка на студентите за оценяване в тяхното висше училище, на справедливостта на съществуващите критерии и тяхното прилагане. При интерпретацията на резултатите от този индикатор трябва да се отчита възможната предубеденост на студентите по отношение на системата за оценяване в зависимост от това дали те са получили по-добри или по-лоши оценки.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Съществуват ясни критерии и процедура за оценяване на работата ми.
2. Критериите за оценка са справедливи и стимулират развитието на студентите.
3. Добре информиран съм за критериите, по които се оценява работата ми.
4. Преподавателите спазват процедурите за оценяване.

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Брой студенти в направление“

Общ брой студенти в професионалното направление на съответното висше училище – всички действащи студенти, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили сту-

дентски си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок и дипломантите, отчислени с право на защита

Група „Учебна среда“

Индикатор „Оценка на материалната база“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за състоянието на учебните зали и техническото оборудване, достъпа до компютърни зали и безплатен интернет във висшето училище

Индикаторът представлява обща оценка на студентите за качеството и състоянието на материалната база. Студентите са оценили отделно учебните зали и помещения, компютърните зали и лабораториите, възможността за безплатно ползване на интернет.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Учебните зали (включително компютърните зали и лаборатории) са в добро състояние.
2. Техническото оборудване е съвременно и в добро състояние.
3. Местата са достатъчно за всички студенти от курса/групата/потока.
4. Във висшето училище има безплатен достъп до интернет (компютърни зали с интернет).
5. Има достатъчно места във висшето училище, където мога да ползвам безплатно интернет с личния си компютър (безжичен интернет със свободен достъп или парола за студенти).

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Учебен график“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за удобството и целесъобразността на учебния график

Индикаторът представлява субективна оценка на студентите за удобството на графика на занятията в тяхното професионално направление и висше училище. Стойността на индикатора е получена, като са осреднени оценките на интервюираните по университет и професионално направление. Това е най-лесно определяемият и най-видим за студентите аспект от организацията на учебния процес. Удобството е особено важно при по-горните курсове в бакалавърските и магистърските програми, когато обучението често трябва да се съчетава със стаж или работа.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. В дневния график на лекциите и упражненията няма продължителни паузи и пролуки, които да ми пречат да организирам пълноценно времето си.
2. Графикът на лекциите и упражненията е организиран така, че мога да посещавам всички интересни за мен курсове.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Оценка на библиотечния фонд“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за удобството на графика на библиотеката, наличността на търсената литература, достъпа и използването на електронни бази данни в обучението в професионалното направление

Индикаторът представлява субективна оценка на условията за ползване на библиотеките и съпътстващите услуги, както и на качеството на наличния библиотечен фонд, като са включени електронните библиотеки и бази данни. За разлика от индикатор 3.7, който оценява размера на библиотеките и съотношението към броя студенти, субективната оценка на студентите оценява обслужването, което те получават като потребители на тези библиотеки. То е важна част от достъпа и удобството при ползване на библиотеките. Оценява се също и качеството на предлаганите библиотечно-информационни единици и използването на електронни бази данни.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Библиотеката има удобно работно време.
2. Винаги когато търся литература за обучението си, намирам това, което ми трябва.
3. Има достатъчно електронна литература (онлайн бази данни) за моето обучение, която е лесно достъпна за мен.
4. Ползвам редовно електронни бази данни за моето обучение (напр. JSTOR, Web of Science, Web of Science и др.).

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланса:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Група „Социално-битови и административни услуги“

Индикатор „Удовлетвореност от социално-битовите условия“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за условията за социален живот и спорт, чистотата и хигиената във висшето училище, условията за живот и учене в общежитията и възможността за използване на студентски стол

Оценката за социално-битовите условия включва оценка за наличните спортни съоръжения, студентски столове и общежития, здравни услуги и грижи, клубове за свободно време и общуване. Удовлетвореността на студентите от социално-битовите условия е един от възможно най-адекватните измерители за качеството на предлаганите услуги и на практика не може да бъде заменена с „обективни“ показатели.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка).
2. Висшето училище предлага добри условия за спорт.
3. Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните).
4. Общежитията предлагат добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата).

5. Когато искам, имам възможност да ползвам студентски стол в района на висшето училище, който предлага сравнително евтина и добра храна.

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Оценка на администрацията за социално-битовите условия“

Оценка по скала от 0 до 10 на администрацията във висшето училище за социално-битовите условия, коригирана с оценката на студентите в професионалното направление в съответното висше училище. Оценките са получени от социологически проучвания сред студенти и администратори за условията за социален живот и спорт, чистотата и хигиената във висшето училище, условията за живот и учене в общежитията и възможността за използване на студентски стол

Целта на индикатора е да измери степента, до която администрацията на съответното висше училище има реалистична оценка за осигурените социално-битови условия и за начина, по който те се възприемат от студентите. Допуска се, че добре информираната администрация, която познава проблемите и е склонна да ги признае, е в по-добра позиция да намери решение и да подобри средата, отколкото администрация, която си „затваря очите“ и има нереалистична оценка за качеството на предлаганите социално-битови услуги и за начина, по който те се възприемат от студентите като техни основни потребители.

Всеки интервюиран **администратор** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка).
2. Висшето училище предлага добри условия за спорт.
3. Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните).
4. Висшето училище предлага общежития/квартири, в които има добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата).
5. Студентският стол в района на висшето училище предлага сравнително евтина и добра храна.

Всеки интервюиран **студент** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Висшето училище предлага добри условия за социален живот (напр. общи пространства, кафене, градинка).
2. Висшето училище предлага добри условия за спорт.
3. Във висшето училище чистотата и хигиената са добре поддържани (включително и в тоалетните).
4. Висшето училище предлага общежития/квартири, в които има добри условия за живот и учене (обслужване, състояние на жилището, сигурност на сградата).
5. Когато искам, имам възможност да ползвам студентски стол в района на висшето училище, който предлага сравнително евтина и добра храна.

Пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10;
- 4) индивидуалните баланси на администраторите от всяко ВУ се осредняват и се изобразяват по скала от 0 до 10.

Стойността на индикатора представлява средната самооценка на администраторите на ниво ВУ, като в случаите, когато тя надвишава средната оценка на студентите по ПН в това ВУ, стойността на индикатора се пресмята, като оценката на студентите се коригира с разликата между тяхната оценка и тази на администраторите, изобразена на скала от 0 до 10.

Индикатор „Оценка на студентите за административното обслужване“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за работното време и ефективността на звената за административни услуги и за наличието и достъпа до електронни административни услуги във висшето училище

Индикаторът представлява субективна оценка за административното обслужване и достъпа до електронни услуги във висшето училище, получена на базата на социологическо проучване сред студенти. По отношение на качеството на административното обслужване оценката на потребителите може да се счита за най-релевантен и надежден индикатор.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. *Звената за административни услуги имат удобно за мен работно време, което се спазва.*
2. *В звената за административни услуги не се налага да чакам много, за да ме приемат.*
3. *В звената за административни услуги са любезни и отзивчиви.*
4. *Получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок.*
5. *Висшето училище предлага онлайн административни услуги (записване за курсове, проверяване на оценки, програми и др.).*
6. *Повечето административни услуги са достъпни по интернет.*

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за оценка на баланс:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Индикатор „Самооценка на администрацията във ВУ“

Самооценка по скала от 0 до 10 на администрацията във висшето училище, коригирана с оценката на студентите в професионалното направление. Оценките са получени от социологически проучвания сред студенти и администратори за качеството на административни услуги за студенти и за наличието и достъпа до електронни административни услуги в професионалното направление във висшето училище

Целта на индикатора е да измери степента, до която администрацията на съответното висше училище има реалистична оценка за качеството на предлаганите от нея административни услуги и за начина, по който те се възприемат от студентите. Допуска се, че добре информираната администрация, която познава проблемите и е склонна да ги признае, е в по-добра позиция да подобри предлаганите услуги, отколкото администрация, която си „затваря очите“ и има нереалистична оценка за качеството на своята дейност и за начина, по който тя се възприема от студентите.

Всеки интервюиран **администратор** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Звената за административни услуги имат удобно за студентите работно време.
2. В звената за административни услуги не се налага студентите да чакат много.
3. Администраторите предоставят услугите на студентите в разумен срок.
4. Висшето училище предлага онлайн административни услуги за студентите (записване за курсове, проверяване на оценки и програми и др.).
5. Повечето административни услуги за студенти са достъпни по интернет.

Всеки интервюиран **студент** дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Звената за административни услуги имат удобно за мен работно време, което се спазва.
2. В звената за административни услуги не се налага да чакам много, за да ме приемат.
3. Получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок.
4. ВУ предлага онлайн административни услуги (записване за курсове, проверяване на оценки, програми, графици за лекции и упражнения и др.).
5. Повечето административни услуги са достъпни по интернет.

Пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко ПН в съответното ВУ се осредняват и се изобразяват на скала от 0 до 10;

4) индивидуалните баланси на администраторите от всяко ВУ се осредняват и се изобразяват по скала от 0 до 10.

Стойността на индикатора представлява средната самооценка на администраторите на ниво ВУ, като в случаите, когато тя надвишава средната оценка на студентите по ПН в това ВУ, стойността на индикатора се пресмята, като оценката на студентите се коригира с разликата между тяхната оценка и тази на администраторите, изобразена на скала от 0 до 10.

Индикатор „Подкрепа за кариерното развитие“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление на съответното висше училище за наличието и работата на кариерен център във висшето училище, възможностите за срещи с работодатели и завършили и предоставянето на информация за съществуващи кариерни възможности

Индикаторът представлява оценката на студентите за съществуващите ресурси и дейности във висшето училище за подкрепа на кариерното развитие и тяхната ефективност.

Студентите са дали оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Кариерният център на висшето училище предлага добри консултации, обучения, стажове и възможности за намиране на работа.
2. Клубът на завършилите моята специалност в моето ВУ организира срещи и разпространява полезна информация за кариерни възможности.
3. Висшето училище ми предоставя възможност за редовни срещи с работодатели.

За изчисляване на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс:

1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;

2) прекодираните стойности се осредняват за всеки интервюиран (индивидуален баланс);

3) индивидуалните баланси на студентите от всяко професионално направление в съответното висше училище се осредняват и се изобразяват по скала от 0 до 10.

I.Б. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България, които се изчисляват на ниво висше училище

I.Б.1. Рейтингови индикатори

Това са индикатори, които служат за сравняване на висшите училища и могат да бъдат използвани за формиране на различни видове класации (стандартизирани и/или собствени) по професионални направления в Рейтинговата система. Индикаторите са пресметнати за висшето училище като цяло и получените стойности са приписани на всички съществуващи в него направления. Те са разпределени в 6 тематични групи, както следва:

Група „Учебен процес“

Индикатор „Институционална акредитация“

Оценка на Националната агенция за оценяване и акредитация за висшето училище по скала от 0 до 10 (институционална оценка)

Данни за този индикатор са налични в профила на висшето училище в Рейтинговата система още от нейното пилотно издание. За първи път обаче индикаторът участва с тежест при формирането на класации през 2014 г. Институционалната акредитация е включена като рейтингов индикатор по препоръка на висшите училища заради важната роля на Националната агенция за оценяване и акредитация за признаването и институционализирането на висшите училища.

Индикатор „Ексклузивност на преподавателския състав“

Процент на преподавателите на основен трудов договор единствено в съответното висше училище (и нямащи трудов договор на друго място) от всички преподаватели на трудов договор във висшето училище по данни от АдминУни

Българското висше образование позволява преподавателите да имат повече от един трудов договор и да преподават в повече от едно висше училище. Този индикатор показва каква част от преподавателския състав на трудов договор се асоциира единствено с конкретното висше училище. Допуска се, че ексклузивните преподаватели могат да посветят изцяло времето си на студентите в конкретната институция и да се обвържат в по-голяма степен с обучителния процес. От друга страна, тяхната научна дейност е принос за научния капацитет единствено на висшето училище, в което преподават, за разлика от тези, които пътуват, за да преподават в няколко висши училища.

Индикатор „Интензивност на преподаването“

Среден брой часове на преподавател на седмица, отделени за преподавателска работа във висшето училище, по данни от социологическо проучване сред преподаватели във висшето училище

Чрез измерване на времето, което преподавателите отделят за преподаване, в сравнение например с времето, отделено за научна работа или изпълнението на административни и други задачи, индикаторът се стреми да даде представа за ангажираността на преподавателите с подготовката и провеждането на аудиторни занимания, както и за времето, отделено за консултиране на студенти.

Стойността е получена от социологическо проучване на базата на следните въпроси:

Моля, посочете колко време отделяте за всяка от изброените дейности, касаещи работата Ви във ВУ, в една типична 40-часова работна седмица:

- 1. Аудиторни занимания – лекции и упражнения;*
- 2. Подготовка за аудиторните занимания;*
- 3. Консултиране на студенти (без работата като научен ръководител на студенти и докторанти).*

Индикаторът е пресметнат, като посочените часове по трите въпроса са сумирани за всеки интервюиран в съответното ВУ и получените суми са осреднени в рамките на висшето училище.

Индикатор „Значимост на учебния процес за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на учебния процес във висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на учебния процес в качеството му на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. *Учебен процес;*
2. *Научни изследвания;*
3. *Учебна среда;*
4. *Социално-битови и административни услуги;*
5. *Престиж;*
6. *Реализация и връзка с пазара на труда.*

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат учебния процес като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

Група „Научни изследвания“

Индикатор „Индекс на цитируемост на висшето училище (Scopus)“

Индекс на цитируемост на висшето училище по международната база данни Scopus за научните публикации през предходните 5 години

Цитируемостта на научните публикации е един от най-широко използваните методи за оценка на научната дейност във висшите училища по света. Допуска се, че колкото по-често се цитират публикации на автори от дадено висше училище в научната литература, толкова по-добре е развита научната дейност в него. Съществуват международни бази данни, които съдържат статистика за научните публикации и степента на тяхната цитируемост.

В настоящата Рейтингова система се използват данни от международната база данни Scopus, която е смятана за една от най-големите в света и която обхваща научните публикации в над 20 000 периодични заглавия, включително научни списания, книги и доклади от научни конференции.

Индексът на цитируемост на Scopus използва специфичен измерител на влиянието на публикациите, известен като „h-индекс“, разработен от Джордж Хирш от Калифорнийския университет в Сан Диего. Един учен, една изследователска група или един университет има индекс „h“, ако „h“ на брой негови/нейни/техни документи от всички (NP) такива са цитирани поне „h“ пъти всеки, а другите (NP – h) документа са цитирани по-малко от „h“ пъти всеки.

Индикаторът показва цитируемостта на автори от съответното висше училище във всички обхванати научни области. Основното ограничение при използването на този индикатор е свързано с това, че индексът на висшето училище се влияе от индекса на научната област, в която то се представя най-добре, без това да е непременно показателно за степента му на цитируемост в другите научни области.

Индикатор „Индекс на цитируемост на висшето училище (Web of Science)“

Индекс на цитируемост на висшето училище по международната база данни Web of Science за научните публикации през предходните 5 години

Индексът на цитируемост се изчислява аналогично на този в базата данни Scopus (вж. предходния индикатор), но върху публикациите, регистрирани в базата данни Web of Science.

Двата индекса могат значително да се различават, тъй като изданията, регистрирани (индексиращи) в двете бази данни, както и научните области, в които те се разпределят, се различават.

Индикатор „Докторски програми във висшето училище“

Брой акредитирани докторски програми във висшето училище по данни от НАОА

Индикаторът отчита броя на докторските програми на ниво висше училище.

Индикатор „Общо средства за НИД на студент“

Общ размер на средствата за научноизследователска дейност, включващ държавната субсидия и привлечените от висшето училище допълнителни средства (в лева), на студент по данни от АдминУни. Данните представят средствата на касова основа за календарна година

Индикаторът представя средствата за научноизследователска дейност, в това число държавната субсидия (ако висшето училище има такава) и допълнително привлечените средства за научноизследователска дейност от висшето училище, като получената сума е претеглена според броя на студентите. Индикаторът може да се интерпретира като измерител на капацитета и конкурентоспособността на висшето училище в научноизследователската сфера.

Индикатор „Привлечени средства за НИД на студент“

Общ размер на допълнителните средства (извън държавната субсидия) на висшето училище, привлечени годишно за научноизследователска дейност, на студент (в лева) по данни от АдминУни. Данните представят средствата на касова основа за календарна година

Индикаторът представя средствата за научноизследователска дейност, без държавната субсидия, привлечени допълнително от висшето училище, претеглени според броя на студентите. Индикаторът измерва активността на висшето училище (съответно на преподавателите, докторантите и студентите) в привличането на допълнително финансиране за научноизследователска дейност, както и размера на това финансиране. Той може да се интерпретира като индикатор за научен капацитет и конкурентоспособност в научноизследователската сфера.

При изчислението е взет предвид размерът на допълнителните средства, извън държавната субсидия (отпусната по ПМС № 233 от 10.09.2016 г.). Това са средствата, привлечени целево за НИД (от Фонд „Научни изследвания“ на МОН, участие в проекти, международни проекти по рамковите програми, дарения и др.). Данните представят средствата на касова основа за календарна година.

Индикатор „Значимост на научните изследвания за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на научните изследвания във висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на научните изследвания в качеството им на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;

3. Учебна среда;
4. Социално-битови и административни услуги;
5. Престиж;
6. Реализация и връзка с пазара на труда.

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат научните изследвания като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

Индикатор „Интензивност на научната работа“

Среден брой часове на седмица, отделени от един преподавател за научна работа във висшето училище, по данни от социологическо проучване сред преподаватели

Чрез измерване на времето, което преподавателите отделят за научна работа, в сравнение например с времето, отделено за преподавателска работа или изпълнението на административни и други задачи, индикаторът се стреми да даде представа за ангажираността на преподавателите с различни аспекти от дейността им в сферата на научните изследвания.

Стойността е получена от социологическо проучване на базата на следните въпроси:

Моля, посочете колко време отделяте за всяка от изброените дейности, касаещи работата Ви във ВУ, в една типична 40-часова работна седмица:

1. Работа като научен ръководител на студенти и докторанти;
2. Научни изследвания (лабораторна дейност, теренна работа, всякакви дейности по събиране на емпирична информация без самото писане на публикации);
3. Писане на научни доклади, публикации, рецензии.

Индикаторът е пресметнат, като посочените часове по трите въпроса са сумирани за всеки интервюиран в съответното ВУ и получените суми са осреднени в рамките на висшето училище.

Индикатор „Ползваемост на научни продукти и услуги от работодатели“

Процент от работодателите, участвали в социологическо проучване, потвърдили, че през предходните 5 години тяхната организация е ползвала научни продукти/услуги от съответното висше училище

Индикаторът цели да измери до каква степен работодателите в България ползват резултатите от научната дейност на висшите училища и си дават сметка за това. Трябва да се има предвид, че част от научната продукция на висшите училища може да се използва от работодатели в чужбина, което не е отразено в рамките на този индикатор.

Интервюираните са отговорили на въпроса:

През последните 5 години Вашата организация ползвала ли е:

1. Патенти на някое ВУ в България;
2. Непатентовани продукти на някое ВУ в България (в т.ч. изследвания, доклади и др.);
3. Консултантски услуги от преподавател във някое ВУ в България.

Посочилите поне един отговор „ДА“ са имали възможност да посочат до пет висши училища, от които са ползвали най-много патенти/продукти/консултантски услуги от преподаватели. От тях е пресметнат процентът на работодателите, ползвали научни продукти/услуги от съответното ВУ.

Група „Учебна среда“

Индикатор „Стопански инвентар (в лева на студент)“

Счетоводна стойност на стопанския инвентар на висшето училище на студент (в лева) за календарна година по данни от АдминУни. Стопанският инвентар включва обзавеждане, в т.ч. на учебните зали, лаборатории, спортни съоръжения, кухни и столове

Индикаторът е една от възможностите за обективна оценка за състоянието на материалната база във висшето училище заедно със следващия индикатор за оборудването. За съжаление събирането на тези данни на ниво професионално направление среща редица пречки по отношение на наличието и достъпността на информацията. Стойността на индикатора е отнесена към броя на студентите във висшето училище.

Индикатор „Оборудване (в лева на студент)“

Счетоводна стойност на компютрите, хардуерното оборудване, други машини, съоръжения, автомобили, транспортни средства и капитализираните разходи на висшето училище на студент (в лева) за календарна година по данни от АдминУНИ

Оборудването на висшето училище е от голямо значение за учебния и научноизследователския процес във висшите училища. То е важен елемент от оценката на материалната среда.

Индикатор „Библиотечен фонд на студент“

Брой библиотечни единици средно на един студент във висшето училище по данни от АдминУни. Под библиотечни единици се разбират: книги, архивни материали, дискове, периодични издания, микрофилми и др.

Индикаторът измерва броя на библиотечните единици на един студент. Достъпът до електронни библиотеки и бази данни не е включен.

Индикатор „Ползваемост на библиотечния фонд“

Брой заемания на библиотечни единици на студент във висшето училище за академична година по данни от АдминУни

Важен показател за функционалността на библиотеките във висшите училища е честотата на ползване на информацията, която предоставят, и активността на техните потребители. Колкото повече пъти са заемани библиотечните единици, толкова по-голямо е тяхното значение за образователния процес. Това е знак, че те са релевантни на преподавания материал.

Индикатор „Информационно обезпечаване“

Брой международни бази данни, за които висшето училище е абонирано по данни от АдминУни

Индикаторът посочва броя международни бази данни, за които висшето училище е абонирано. Данните са предоставени от самите висши училища. Електронните библиотеки и бази данни се отличават значително по брой и актуалност на включените издания. В обхвата и цените на абонаментните планове също има значителни разлики. В този смисъл броят на базите данни, за които съответното висше училище има абонамент, е индикатор, който не дава пълна представа за достъпа до електронни издания, който получава един студент. Той все пак може да служи за ориентир.

Индикатор „Учебна застроена площ на студент“

Квадратни метри учебна застроена площ на един студент във висшето училище по данни от АдминУни. Данните са за разгърнатата площ на сградите, в които се намират помещенията за обучение – аудитории и лаборатории, без площта на опитните полета

При медицинските ВУ от болничната база се включват само площите на учебните зали, ако има такива.

Индикатор „Значимост на учебната среда за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на учебната среда във висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на учебната среда в качеството ѝ на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;
- 3. Учебна среда;**
4. Социално-битови и административни услуги;
5. Престиж;
6. Реализация и връзка с пазара на труда.

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат учебната среда като по-важен компонент за съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

Група „Социално-битови и административни услуги“**Индикатор „Студентски общежития“**

Процент от студентите редовно обучение във висшето училище, настанени в студентски общежития по данни от АдминУни

Индикаторът показва достъпността на общежитията за съответното висше училище. В общия случай колкото по-висока е стойността на индикатора, толкова по-голяма е вероятността за един кандидат-студент да намери място в общежитие.

Индикатор „Значимост на социално-битовите и административните услуги за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на социално-битовите и административните услуги във висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на социално-битовите и административните услуги в качеството им на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;
3. Учебна среда;
- 4. Социално-битови и административни услуги;**
5. Престиж;
6. Реализация и връзка с пазара на труда.

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат социално-битовите и административните услуги като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

Група „Престиж“

Индикатор „Значимост на престижа за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на престижа във висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на престижа в качеството му на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;
3. Учебна среда;
4. Социално-битови и административни услуги;
5. Престиж;
6. Реализация и връзка с пазара на труда.

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат изграждането на престиж като по-важен компонент за съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“

Индикатор „Значимост на реализацията за преподавателите“

Средна оценка от 0 до 100 от социологическо проучване сред преподаватели за значимостта на реализацията на завършилите при оценяване на дейността на висшето училище

Индикаторът цели да измери субективното усещане на преподавателите за значимостта на реализацията и връзката с пазара на труда в качеството им на един от критериите за оценка на работата на висшето училище.

Всеки интервюиран разпределя 60 точки между 6-те критерия за оценка на работата на висшите училища в България:

1. Учебен процес;
2. Научни изследвания;
3. Учебна среда;
4. Социално-битови и административни услуги;

5. *Престиж;*

6. Реализация и връзка с пазара на труда.

Например в някои висши училища преподавателите може да възприемат научните изследвания като по-важен компонент от дейността на съответното училище, докато в други преподавателите може да възприемат като по-важна задача подготовката на студентите за реализация на пазара на труда. Индикаторът може да служи като допълнителен източник на информация за профилиране на висшите училища. Индикаторът се измерва на ниво висше училище и получената стойност се причислява към всяко от професионалните направления в него.

Стойността на индикатора се пресмята като средна аритметична от отговорите на всички преподаватели в съответното ВУ, след което се изобразява на скала от 0 до 100.

I.Б.2. Информационни индикатори

Това са индикатори, които служат за сравняване на висшите училища, но не се използват при формирането на класации по професионални направления в Рейтинговата система. Информационните индикатори са такива, които не участват при създаването на класация (нито стандартизирана, нито собствена) и служат за провеждане на допълнителни анализи. Те може да са изчислени както за професионалните направления във висшите училища, така и за висшите училища като цяло или за професионалните направления като цяло. В тази глава са описани информационните индикатори, които са изчислени за висшите училища като цяло.

Група „Учебен процес“

Индикатор „Брой студенти във ВУ“

Общ брой студенти в съответното висше училище – всички действащи студенти, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили студентски си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок и дипломантите, отчислени с право на защита

Индикатор „Брой преподаватели на основен трудов договор във ВУ“

Общ брой на преподавателите на основен трудов договор във висшето училище

Група „Научни изследвания“

Индикатор „Общо средства за научноизследователска дейност“

Общ размер на средствата за научноизследователска дейност, включващ държавната субсидия и привлечените от висшето училище допълнителни средства (в хиляди лева) по данни от АдминУни. Данните представят средствата на касова основа за календарна година

Група „Учебна среда“

Индикатор „Библиотечен фонд“

Общ брой библиотечни единици във висшето училище (в хиляди) по данни от АдминУни

Индикатор „Оценка на преподавателите за материалната база“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред преподаватели за материалната, техническата и информационната осигуреност във висшето училище

Всеки интервюиран преподавател дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. ВУ ми предоставя възможност да ползвам повечето печатни издания, от които имам нужда.
2. ВУ ми предоставя достъп до повечето електронни бази данни с научни публикации, от които имам нужда.
3. ВУ ми предоставя възможност да ползвам софтуерните програми, от които имам нужда.
4. ВУ ми предоставя възможност да ползвам необходимото за изследователската ми дейност техническо оборудване.
5. Оборудването в залите, в които имам занятия, е достатъчно добро за целите на работата ми.

Всеки интервюиран отговаря с „ДА“ или „НЕ“ на въпроса:

6. Разполагате ли на работното си място със служебен компютър, на който можете да работите през целия си работен ден, без да се налага да го делите с друг?

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по ВУ:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна стойност) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на преподавателите от всяко висше училище се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

Група „Социално-битови и административни услуги“

Индикатор „Оценка на преподавателите за административното обслужване“

Оценка по скала от 0 до 10 от социологическо проучване сред преподаватели за ефективността на звената за административни услуги и за наличието и достъпа до електронни административни услуги във висшето училище

Всеки интервюиран дава оценка по 6-степенна скала от „Напълно НЕсъгласен“ до „Напълно съгласен“ на всяко от твърденията:

1. Звената за административни услуги във ВУ имат удобно за мен работно време, което се спазва.
2. В звената за административни услуги във ВУ получавам услугата, от която имам нужда, в разумен срок.
3. Повечето административни услуги във ВУ са достъпни по интернет.
4. Висшето училище предлага онлайн административни услуги (електронни протоколи, онлайн нанасяне на оценки и други).

За изчисляването на индикатора е използвана следната процедура за пресмятане на баланс по ВУ:

- 1) отговорите се прекодират със стойностите: (-1) за „Напълно НЕсъгласен“, (-0,6), (-0,2), (0,2), (0,6), (1) за „Напълно съгласен“;
- 2) прекодираните стойности се осредняват (чрез претеглена средна стойност) за всеки интервюиран (индивидуален баланс);
- 3) индивидуалните баланси на преподавателите от всяко висше училище се осредняват (баланс по ВУ) и се изобразяват на скала от 0 до 10.

I.B. Описание на индикаторите в Рейтинговата система на висшите училища в България на ниво професионално направление в национален мащаб

Това са индикатори, които служат за сравняване на професионалните направления в национален мащаб. Тази възможност се дава с цел изготвяне на анализи за професионалните направления във висшето образование в страната и могат да бъдат видени в раздел „Сравнения“ в Рейтинговата система. Индикаторите са пресметнати за всяко професионално направление, като са използвани данните от всички висши училища, които обучават студенти в него. Те са разпределени в 6 тематични групи, както следва:

Група „Учебен процес“

Индикатор „Международна мобилност“

Брой студенти на 1000 студенти от професионалното направление, участвали по програма за обмен на студенти („Еразмус“, „Сократ“ и т.н.) през академичната година по данни от АдминУни

Стойността на индикатора е пресметната по професионално направление. Участието на студентите в програми за международна мобилност набира все по-голяма популярност в съвременния свят. То подобрява способностите за общуване в мултикултурна среда и е от особено значение за разширяване хоризонтите на младите хора, за обогатяване на знанията и професионалния им опит.

Индикатор „Брой студенти в направление“

Общ брой студенти в професионалното направление – включва всички действащи студенти, включително презаписаните студенти, студентите, възстановили студентските си права, студентите по студентска мобилност, както и дипломантите в срок и дипломантите, отчислени с право на защита

Индикатор „Дипломирани студенти“

Дял на студентите, които са придобили ОКС „бакалавър“ или „магистър“ в дадено ПН за всички разглеждани ВУ, от всички студенти, които са обучавани в последен курс на обучение в това ПН през разглеждания период. Данните са получени от АдминУни

Индикатор „Дял на студентите в частни висши училища“

Дял на студентите от професионалното направление, които са записани в частни ВУ от всички студенти в даденото направление. Данните са изчислени на база броя на действащите студенти по данни на АдминУни

Индикатор „Участие в стажове“

Процент от студентите в професионалното направление, оценили като полезно участието си в стажове/практики. Данните са изчислени на базата на социологическо проучване сред студенти

Участието в стажове/практики е важна част от практическата подготовка на студентите, която максимално се доближава до реалната среда, в която работят хората, упражняващи съответните професии. Индикаторът показва субективната преценка на студентите за ползата от участието им в стажове и възможността на практика да приложат наученото във висшето училище.

Процентът е пресметнат спрямо всички студенти, включително и тези, които не са участвали в стажове. Използвани са следните въпроси:

1. *Вие лично участвали ли сте в стаж/практика в рамките на обучението във Вашата специалност във Вашето ВУ?*

2. Моля, посочете кое от твърденията важи за Вас:

- 2.1. Стажът/практиката бяха изключително полезни за мен.
- 2.2. Повечето неща в рамките на стажа/практиката ми бяха полезни.
- 2.3. Имаше малко полезни неща в рамките на стажа/практиката.
- 2.4. Стажът/практиката не бяха полезни за мен.

Пресмята се делът на студентите, дали отговор „ДА“ на въпроса за участие и едновременно с това дали отговор „Стажът/практиката бяха изключително полезни за мен“ или „Повечето неща в рамките на стажа/практиката ми бяха полезни“ на въпроса за удовлетвореност.

Индикатор „Избор на стажанти“

Процент от работодателите, заявили, че са имали стажант/и от съответното професионално направление. Процентът се изчислява на база на работодателите, посочили в социологическо проучване, че са приемали стажанти през последните 12 месеца

Всеки интервюиран е отговарял на следния въпрос:

От кои професионални направления и от кои висши училища са студентите, стажували при Вас през последните 12 месеца? Моля, посочете до пет професионални направления и до три висши училища за всяко от тях според това откъде сте имали най-много стажанти.

Индикатор „Интензивност на обучението“

Среден брой часове на седмица, отделени за лекции, упражнения и самоподготовка от един студент, по данни от социологическо проучване сред студенти от професионалното направление

Индикаторът се базира на отговорите на студентите за действителното време, което те прекарват всяка седмица в лекции, упражнения и самоподготовка. Часовете, посочени от всички студенти в даденото професионално направление, са осреднени. В отговорите на студентите има голямо разнообразие. Ясно се очертават професионални направления и висши училища, в които времето, прекарано в учене, е значително по-дълго, отколкото в други.

Стойността е получена от социологическо проучване на базата на следните въпроси:

През една типична учебна седмица колко време отделяте за ...?

1. Присъствие на лекции, упражнения и семинари;
2. Самоподготовка (вкл. посещение на библиотеката).

Посочените часове по двата въпроса са сумирани за всички интервюирани в професионалното направление и получената сума е разделена на общия брой интервюирани в това професионално направление.

Група „Научни изследвания“

Индикатор „Съотношение докторанти/студенти“

Брой докторанти на 100 студенти¹⁹ в професионалното направление по данни от АдминУни

Индикаторът показва колко докторанти се падат на всеки 100 студенти от професионалното направление. Това е измерител за научния потенциал на студентите в професионалното направление. Броят на студентите се използва като измерител за големината на професионалното направление, а съотношението докторанти/студенти е показателно за това доколко подготовката на докторанти е важна част от дейността в съответното направление.

¹⁹ При изчислението е използван общият брой студенти в професионалното направление, включващ действащите студенти и дипломантите, отчислени с право на защита.

Индикатор „Участие на студенти в НИД“

Процент от студентите в професионалното направление, заявили, че са участвали в поне една научноизследователска дейност, включително научноизследователски проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации, по данни от социологическо проучване сред студенти

Целта на този индикатор е да измери степента на участие на студентите в научни проекти. Индикаторът показва процента анкетираните студенти по професионално направление, заявили, че са участвали в научноизследователска дейност по време на следването си. На ниво дефиниция е трудно да бъдат разграничени научноизследователските проекти от други инициативи. Затова студентите са питани за участие в проекти, конференции, написване и изнасяне на доклади, написване на статии и публикации.

Участието в НИД е основен инструмент за по-добро овладяване и създаване на умения за практическо прилагане на получените теоретични знания. Очаква се, че студентите, участвали в НИД, ще са по-добре подготвени след завършването си в своята професионална област, с по-малко допълнително обучение и по-кратък срок на адаптация. Участието в проекти развива ключови умения за екипна работа, които са много важни в съвременната научноизследователска дейност и за повечето професии.

За изчисляване на индикатора всеки интервюиран е отговарял на следните въпроси:

Вие лично участвали ли сте в ..., провеждани от Вашето ВУ?

- 1. Научноизследователски проекти;*
- 2. Научни конференции / изнасяне на доклади;*
- 3. Написването на научна статия / публикация.*

Процентът се изчислява от всички интервюирани студенти в съответното професионално направление.

Група „Престиж“

Индикатор „Среден успех от дипломата за завършено средно образование“

Среден успех от дипломата за завършено средно образование на студентите първи курс в професионалното направление по данни от АдминУни

Индикаторът показва осреднената стойност на средния успех от дипломата на всеки студент от първи курс, записан в дадено професионално направление. Средният успех от дипломата на приетите студенти показва конкуренцията, на която е изложен кандидат-студентът в определено професионално направление и съответно шансовете му да бъде приет в него. Големият брой кандидати с високи постижения в професионалното направление показва и степента на привлекателност на самото направление.

Индикатор „Чуждестранни студенти“

Процент на чуждестранните студенти от общия брой на студентите²⁰ в професионалното направление по данни от АдминУни

Индикатор „Удовлетвореност от избора“

Процент от студентите в професионалното направление, посочили, че биха записали същата специалност

Всеки интервюиран е отговарял с „ДА“ и „НЕ“ на следното твърдение:

Отново бихте се записали в същата специалност.

²⁰ Включва действащите студенти и дипломантите, отчислени с право на защита.

Група „Реализация на пазара на труда и регионална значимост“

Индикатор „Облагаем доход на завършилите“

Среден месечен облагаем доход на завършилите професионалното направление през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление през предходните 5 години и на данните от Регистъра на осигурените лица за облагаемия доход на завършилите висше образование в България. Индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период.

Индикатор „Осигурителен доход на завършилите“

Среден месечен осигурителен доход на завършилите професионалното направление през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни

Осигурителният доход има нормативно определен таван. По този начин се губи известна информация за сегмента на хората с най-високи доходи. Тези хора не представляват висок дял от населението. Можем спокойно да приемем, че всеки, достигнал тавана на осигурителния доход в страната, е намерил добра професионална и социална реализация.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление през предходните 5 години и на данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на данните за 12-месечен период.

Индикатор „Безработица сред завършилите“

Процент на официално регистрираните безработни сред завършилите през предходните 5 години дадено професионално направление в български висши училища по данни на НОИ и АдминУни

Безработицата е едно от най-нежеланите социални явления както в личен, така и в обществен план. От всяка следваща година образование се очаква да се увеличава конкурентоспособността на конкретния човек на пазара на труда. В макроикономически план се очаква образованието да повишава производителността на труда в икономиката и по този начин да увеличава БВП или възможността за повече свободно време при същото равнище на БВП. При този индикатор има пълно съвпадение на личните и обществените очаквания. По тази причина и поради факта, че информацията е получена от официален регистър, е логично този индикатор да участва с относително голяма тежест при формиране оценката на висшите училища.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление през предходните 5 години и на данни, предоставени от НОИ за официално регистрираните безработни сред завършилите висше образование в България. От 2015 г. индикаторът се пресмята чрез осредняване на безработните за 12-месечен период.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование“

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, сред осигурените лица, завършили професионалното направление в български висши училища през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност,

изискваща висше образование. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило дадено професионално направление в две различни висши училища, то данните за това лице фигурират само веднъж в този индикатор.

Индикатор „Приложение на придобитото висше образование и реализация по призвание“

Процент на работещите на позиция, изискваща висше образование, или заемащи длъжност по призвание сред осигурените лица, завършили професионалното направление в български висши училища през предходните 5 години по данни на НОИ и АдминУни. Лицата на граждански договор, самоосигуряващите се лица и земеделските производители не са взети предвид при изчислението

Този индикатор измерва какъв процент от завършилите са назначени на позиция, изискваща висше образование. Това до известна степен може да се приеме за измерител за възвръщаемостта от публичната инвестиция в образованието. Ако някой, завършил висше образование, си намира работа, която изисква по-ниска квалификация, част от инвестицията, направена от него и обществото в (много скъпо) образование, не се използва ефективно.

При изчисляване на индикатора са включени лицата, работещи на трудови договори, лицата, осигурени по служебни правоотношения, осигурените на изборни длъжности, осигурените по договори за управление и контрол на търговски дружества, специализантите по договори за обучение и морските лица. За реализирани се считат тези от работещите на трудов договор, които заемат длъжност, изискваща висше образование, както и лицата, изпълняващи длъжност по призвание. Работещите по всички останали от изброените по-горе категории също се считат за реализирани. Изключени са самоосигуряващите се лица, тези на граждански договор и земеделските производители. Ако едно лице е завършило висше образование в дадено професионално направление в две различни висши училища, то данните за това лице фигурират само веднъж в този индикатор.

Индикатор „Принос към осигурителната система“

Процент на социално осигурените лица в България сред завършилите през предходните 5 години професионалното направление в български висши училища по данни на НОИ и АдминУни

Този индикатор косвено измерва публичната полза от висшето образование, като дава информация за връзката на образованието в дадено професионално направление с националния пазар на труда и приноса на завършилите към осигурителната система на страната. Колкото по-голям дял от завършилите са социално осигурени в България, толкова по-силна е връзката на професионалното направление с националния пазар на труда и толкова е по-голям неговият принос за стабилността на осигурителната система. Индикаторът е изчислен, без да се включват завършилите чуждестранни студенти.

Индикатор „Съотношение на осигурителния доход на завършилите спрямо средната заплата за областта“

Съотношение на средния месечен осигурителен доход на завършилите през предходните 5 години професионалното направление в български висши училища по данни на НОИ и АдминУни спрямо средната брутна работна заплата за съответната административна област в България по данни на НСИ

Завършилите се реализират в различни административни области в страната, в които – в зависимост от състоянието на местната икономика – общото ниво на доходите, както и тяхната покупателна сила може да са различни. Индикаторът цели да отчете тези регионални различия в нивата на заплащане и да демонстрира как доходът на завършилите се съотнася към средните заплати в областта, в която се реализират и съответно осигуряват.

Показателят е формиран на базата на информация на АдминУни за завършилите професионалното направление в български висши училища през предходните 5 години и на данните от Регистъра на осигурените лица за осигурителния доход на завършилите, както и въз основа на данни на НСИ за средната брутна работна заплата по административни области в страната.

Индикатор „Привлекателност на професионалното направление за кандидат-студентите в областта“

Дял на студентите в дадено професионално направление, завършили средно училище в административната област (район от ниво 3), където се намира висшето училище, в което са записани като студенти, от общия брой на студентите в това професионално направление

Данните за броя на студентите са взети от АдминУни. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикатор „Привлекателност на професионалното направление за кандидат-студентите в региона“

Дял на студентите в дадено професионално направление, завършили средно училище в региона (район от ниво 2), където се намира висшето училище, в което са записани като студенти, от общия брой на студентите в това професионално направление

Данните за броя на студентите са взети от АдминУни. Данните за завършилите средно училище са взети от Регистъра на дипломи и свидетелства за завършена степен на образование и професионална квалификация за завършилите средно образование.

Индикатор „Оценка за теоретичните знания на завършилите“

Оценка по скала от 0 до 10 на работодателите за теоретичните и фактологическите знания на завършилите професионалното направление във висши училища в България. Оценката е пресметната на базата на работодателите, заявили, че наемат служители от съответното професионално направление, по данни от социологическо проучване

В социологическото проучване работодателите са били помолени да дадат субективната си оценка по скала от 1 до 6 на въпроса:

*На база на личния Ви опит към момента на наемане във Вашата организация на служители, новозавършили висше училище в България, в каква степен те притежават **теоретични и фактологически знания**?*

На първа стъпка оценките на работодателите, които са посочили, че наемат кадри, завършили съответното професионално направление, се изобразяват на скала от 0 до 10. На втора стъпка се изчислява средната претеглена стойност на получените оценки, като за тегла се използват теглата на съответните работодатели, базирани на тяхната административна област, икономическа дейност и брой служители.

Индикатор „Оценка за прилагането на придобитите знания и умения на практика“

Оценка по скала от 0 до 10 на работодатели за способността на завършилите професионалното направление във висши училища в България за прилагане на придобитите знания и умения на практика. Оценката е пресметната на базата на работодателите, заявили, че наемат служители от съответното професионално направление, по данни от социологическо проучване

В социологическото проучване работодателите са били помолени да дадат субективната си оценка по скала от 1 до 6 на въпроса:

*На база на личния Ви опит към момента на наемане във Вашата организация на служители, ново-завършили висше училище в България, в каква степен те притежават **способност за прилагане на придобитите знания и умения на практика**?*

На първа стъпка оценките на работодателите, които са посочили, че наемат кадри, завършили съответното професионално направление, се изобразяват на скала от 0 до 10. На втора стъпка се изчислява средната претеглена стойност на получените оценки, като за тегла се използват теглата на съответните работодатели, базирани на тяхната административна област, икономическа дейност и брой служители.

Индикатор „Очаквано нетно нарастване в търсенето на кадри“

Дял на работодателите, изразили очакване, че през следващите 5 години нуждата им от кадри, завършили съответното професионално направление, ще се увеличи, намален с дела на работодателите, очакващи, че нуждата им от такива кадри ще се намали. Дяловете са пресметнати само от работодателите, заявили в социологическо проучване, че наемат кадри от професионалното направление

В социологическото проучване работодателите са били помолени да споделят субективното си усещане по въпроса:

По отношение на професионалните направления, от които посочихте, че наемате кадри, през следващите 5 години очаквате ли броят на необходимия за Вас персонал с висше образование по-скоро да се увеличи / да остане приблизително същият / да се намали / не мога да преценя?

На първа стъпка се пресмята претегленият дял на работодателите, които са изразили очакване, че нуждата им от кадри от съответното професионално направление **ще се увеличи**, от всички работодатели, посочили, че наемат кадри от това направление. На втора стъпка се пресмята претегленият дял на работодателите, които са изразили очакване, че нуждата им от кадри от съответното професионално направление **ще се намали**, от всички работодатели, посочили, че наемат кадри от това направление. На трета стъпка се пресмята **разликата** между тези два претеглени дяла, като за тегла се използват теглата на съответните работодатели, базирани на тяхната административна област, икономическа дейност и брой служители.

Индикатор „Очаквано нарастване в търсенето на кадри“

Дял на работодателите, изразили очакване, че през следващите 5 години нуждата им от кадри, завършили съответното професионално направление, ще се увеличи. Делът е пресметнат само от работодателите, заявили в социологическо проучване, че наемат кадри от професионалното направление

В социологическото проучване работодателите са били помолени да споделят субективното си усещане по въпроса:

По отношение на професионалните направления, от които посочихте, че наемате кадри, през следващите 5 години очаквате ли броят на необходимия за Вас персонал с висше образование по-скоро да се увеличи / да остане приблизително същият / да се намали / не мога да преценя?

Пресмята се претегленият дял на работодателите, които са изразили очакване, че нуждата им от кадри от съответното професионално направление **ще се увеличи**, от всички работодатели, посочили, че наемат кадри от това направление. За тегла се използват теглата на съответните работодатели, базирани на тяхната административна област, икономическа дейност и брой служители.

Индикатор „Търсене на кадри от работодателите“

Дял на работодателите, заявили, че наемат или очакват през следващите 5 години да наемат кадри, завършили съответното професионално направление. Делът е изчислен от всички анкетиранни работодатели в социологическо проучване

В социологическото проучване работодателите са били помолени да отговорят на въпроса:

Моля, посочете до 5 професионални направления, от които най-вече наемате или очаквате през следващите 5 години да наемате служители с висше образование.

Пресмята се претегленият дял на работодателите, които са посочили, че към момента наемат или през следващите 5 години очакват да наемат кадри от съответното професионално направление, от всички анкетиранни работодатели. За тегла се използват теглата на съответните работодатели, базирани на тяхната административна област, икономическа дейност и брой служители.

Приложение II.

Матрица на съответствията между професионалните направления²¹ и областите на науката по международна база данни Scopus, използвана в Рейтинговата система на висшите училища в България за 2019 г.

Матрицата за съответствие между професионалните направления в българското висше образование и научните области от библиометричната база данни Scopus е изготвена на няколко стъпки.

1. На първа стъпка е изработена матрица-първообраз, която представлява експертна матрица на съответствие между професионалните направления в българските висши училища и научните области в Scopus. Матрицата-първообраз е изработена от експертен екип и е консултирана с представителите на Консултативния и Експертния съвет към проекта за развитие на Рейтинговата система, респективно с представители на висшите училища. В матрицата-първообраз на всяко професионално направление са съпоставени една или няколко научни области на базата на специалностите, които се преподават в съответното направление, и на базата на документите, които имат висшите училища, провеждащи обучения в него. Всяка научна област трябва да е посочена от експертите или от висшите училища като релевантна за професионалното направление, т.е. те трябва да са заявили, че от професионалното направление обичайно има публикации в дадената научна област.

2. На втора стъпка за всяко професионално направление се прави избор на една от научните области в базата данни Scopus, която е „най-близка“ до него. Степента на съотнасяне на научните области от Scopus и професионалните направления в българските висши училища се проверява емпирично с помощта на регресионен модел. Използвана е логистична регресия, при която зависимата променлива е бинарна (булева). Зависимата променлива показва дали в дадено висше училище се извършва обучение в съответното професионално направление. Независимата променлива е целочислена и показва броя документи, написани от дадено висше училище в съответната научна област, в Scopus. За да се приеме, че между научната област и професионалното направление има връзка, нивото на доверителност трябва да е под 0,1 (под 10%). Разбира се, предпочитание се отдава на нива на доверителност под 0,05 (под 5%), но те се срещат относително рядко. Допълнително при избора се взема предвид коефициентът, който описва съотношението на шансовете – той трябва да е строго по-голям от единица при съответното ниво на доверителност и общата обяснителна сила на модела (псевдо R-квадрат). По този начин за всяко професионално направление се определя една най-релевантна научна област.

3. След като на втората стъпка за всяко професионално направление е избрана една най-релевантна научна област от Scopus, на третата стъпка към нея се присъединяват със съответните рангове втората, третата и следващи най-релевантни научни области. Първата най-релевантна област получава ранг 1, втората – ранг 2, третата – ранг 3, и т.н. Приписването на рангове от втория нататък става на базата на емпиричен материал от базата данни на Scopus за всички български публикации. Произведена е матрица с размерност 27×27 , като по редове и по стълбове стоят научните области по Scopus²². Всяка клетка съдържа броя документи, които са едновременно в едната и другата научна област. Този брой документи представлява количествена оценка за степента на близост между двете научни области. Мярката за близост се претегля спрямо общия брой документи във всяка научна област, за да бъде превърната в относителен дял (процент), своеобразен коефициент на близост. В наукометричните изследвания това е често използвана мярка за близост, макар че не е единствената. Коефициентът на близост се използва за приписване на рангове на следващите по релевантност научни области, като по-голямото тегло в матрицата води до приписване на по-висок ранг. Чрез този алгоритъм се съставя втора емпирична матрица на съответствие между професионалните направления и научните области.

²¹ ПМС № 125/24.06.2002 г. за утвърждаване на Класификатор на областите на висше образование и професионалните направления.

²² В Scopus има 27 научни области.

4. Финалната матрица на съответствие, която се използва при пресмятане на индикаторите от Scopus по професионални направления, е получена чрез филтриране на емпиричната матрица през експертната матрица. Тоест дадена научна област се отнася към определено професионално направление, ако са изпълнени едновременно три условия: първо, дадената област присъства в емпиричната матрица; второ, дадената научна област присъства в експертната матрица; трето, коефициентът на близост на дадената научна област е над 0,05 (т.е. 5%).

5. На последна стъпка на всяко професионално направление в конкретно висше училище се приписват документите от тези научни области от финалната матрица, в които конкретното висше училище има публикации. Според посочения алгоритъм към едно професионално направление се отнасят минимум една и максимум пет научни области.

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	НАУЧНА ОБЛАСТ (Scopus)
Администрация и управление	Business, Management and Accounting
	Economics, Econometrics and Finance
Архитектура, строителство и геодезия	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Биологически науки	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Veterinary
Биотехнологии	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemistry
	Medicine
	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
Ветеринарна медицина	Agricultural and Biological Sciences
	Veterinary
Военно дело	
Горско стопанство	Agricultural and Biological Sciences
Електротехника, електроника и автоматика	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Енергетика	Chemical Engineering
	Chemistry
	Energy
	Engineering
	Materials Science

Животновъдство	Agricultural and Biological Sciences
	Veterinary
Здравни грижи	Nursing
Изобразително изкуство	
Икономика	Business, Management and Accounting
	Economics, Econometrics and Finance
Информатика и компютърни науки	Computer Science
	Engineering
	Mathematics
История и археология	Arts and Humanities
	Social Sciences
Комуникационна и компютърна техника	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
Математика	Computer Science
	Engineering
	Mathematics
	Physics and Astronomy
Материали и материалознание	Chemistry
	Engineering
	Materials Science
Машинно инженерство	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Медицина	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Medicine
Металургия	Engineering
	Materials Science
Музикално и танцово изкуство	
Науки за земята	Agricultural and Biological Sciences
	Earth and Planetary Sciences
	Environmental Science

Национална сигурност	
Обществени комуникации и информационни науки	Arts and Humanities
	Computer Science
	Social Sciences
Обществено здраве	Health Professions
	Medicine
	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
Общо инженерство	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Педагогика	Psychology
	Social Sciences
Педагогика на обучението по ...	
Политически науки	Arts and Humanities
	Social Sciences
Право	Social Sciences
Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	Earth and Planetary Sciences
	Environmental Science
Психология	Neuroscience
	Psychology
	Social Sciences
Растениевъдство	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
Растителна защита	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
Религия и теология	Arts and Humanities
	Social Sciences
Социални дейности	Social Sciences
Социология, антропология и науки за културата	Arts and Humanities
	Social Sciences
Спорт	Health Professions
Стоматология	Dentistry

Театрално и филмово изкуство	
Теория и управление на образованието	Social Sciences
Теория на изкуствата	
Транспорт, корабоплаване и авиация	Computer Science
	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Туризъм	Business, Management and Accounting
Фармация	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemistry
	Medicine
	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
Физически науки	Engineering
	Materials Science
	Physics and Astronomy
Филология	Arts and Humanities
	Social Sciences
Философия	Arts and Humanities
	Social Sciences
Химически науки	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemical Engineering
	Chemistry
	Materials Science
Химични технологии	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Chemical Engineering
	Chemistry
	Engineering
	Materials Science
Хранителни технологии	Agricultural and Biological Sciences
	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
	Immunology and Microbiology

Приложение III.

Алгоритъм за набиране на данни от международна библиографска база данни Scopus, 2019 г.

Как се търси в Scopus?

Официалният интернет сайт на Scopus е www.scopus.com. Отива се на **Advanced Search**. В полето **Enter query string** се поставя (Paste) скрипт-заявка за желаната справка от Скопус.

Scopus 1 Search Sources Alerts Lists

Advanced search

Documents Authors Affiliations **Advanced** 2

Enter query string
 (AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) AND (LIMIT-TO (SUBJAREA , "AGRI ")) AND (LIMIT-TO (PUBYEAR , 2017) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2016) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2015) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2014) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2013) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2012) OR LIMIT-TO (PUBYEAR , 2011))

3 Outline query Add Author name / Affiliation Clear form **Search Q**

ALL("Cognitive architectures") AND AUTHOR-NAME(smith)
 TITLE-ABS-KEY(*somatic complaint wom?n) AND PUBYEAR AFT 1993
 SRCTITLE(*field ornith*) AND VOLUME(75) AND ISSUE(1) AND PAGES(53-66)

За настоящия случай тази заявка трябва да съдържа:

- **Афилиционния номер и името** на висшето училище (напр. AF-ID („Sofia University St. Kliment Ohridski“ 60019878)). Всяко висше училище знае афилиционния си номер и името си в Scopus. За някои висши училища съществуват повече от един афилиционен номер и име, които трябва да се зададат в скрипт-заявката, свързани с логическата операция **OR** (напр. AF-ID („Име 1“ Номер 1) **OR** AF-ID („Име 2“ Номер 2) и т.н.).

- **Научната област**, към която Scopus причислява публикациите на висшите училища (напр. LIMIT-TO (SUBJAREA, „AGRI“)). Според *Матрицата на съответствията*²³ на една научна област (subject area) от Scopus се причисляват едно или повече професионални направления от българското висше образование (ПН). За да се провери индексът на цитируемост по научна област (h-индекса на едно ВУ за определено ПН), в скрипт-заявката трябва да се упоменат всички научни области, които съответстват на това ПН, според *Матрицата на съответствията*. В скрипт-заявката ограниченията за тези научни области трябва да бъдат свързани с логическата операция **OR**. Съкращенията на научните области, които Scopus разпознава, се намират в таблица в края на настоящия документ.

- **Година на публикуване** на документите в Scopus (напр. LIMIT-TO (PUBYEAR, 2018)). Индексите на цитируемост, средният брой цитирания на документ, броят на документи, цитирани поне веднъж, броят на статиите в научни списания и броят на докладите от научни конференции се пресмятат на база на

²³ Матрицата на съответствията е между научните области в Scopus и ПН в българското висше образование се намира в отделен екселски файл, прикачен към писмото за верификация.

документите в Scopus, публикувани през последните 5 години. Затова в скрипт-заявката трябва да се изброят годините на публикуване – 2014, 2015, 2016, 2017 и 2018, свързани с логическата операция **OR**.

- **Тип и източник на документа.** За да се изберат само „Статиите в научни списания“ от всички видове документи в Scopus, е необходимо в скрипт-заявката да се добави ограничение за типа и източника на документите. Това става съответно чрез две команди: LIMIT-TO (DOCTYPE, “ar”), която фиксира типът на документа да е „статия (article)“, и LIMIT-TO (SRCTYPE, “j”), която фиксира източникът на документа да е „научно списание (journal)“. За правилно търсене в Scopus тези команди трябва да са свързани с логическата операция **AND** (както помежду си, така и с останалите команди в скрипт-заявката), за да са изпълнени едновременно. За да се изберат само „Докладите от научни конференции“ от всички видове документи в Scopus, е необходимо в скрипт-заявката да се добави ограничение за типа на документите. Това става съответно чрез командата LIMIT-TO (DOCTYPE, “cp”), която фиксира типът на документа да е „статия (conference paper)“.

Пример 1. За проверка на h-индекса на Софийския университет за ПН „Математика“ в полето **Enter query string** трябва да се напише следната скрипт-заявка:

```
(AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) AND
(LIMIT-TO (SUBJAREA, "MATH") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "ENGI") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "PHYS") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "COMP")) AND
(LIMIT-TO (PUBYEAR, 2018) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2017) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2016) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2015) OR (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2014)))
```

Важно е да се отбележи, че според *Матрицата на съответствията* към ПН „Математика“ са причислени 4 научни области от Scopus (Mathematics, Engineering, Physics and Astronomy и Computer Science). Логическата операция между името на ВУ, научната област и годината на публикуване е **AND**, защото искаме и трите елемента да са изпълнени едновременно (**сечение**). Докато логическата операция при избиране на повече от една научна област или повече от една година на публикуване е **OR**, защото искаме множеството от документи, **обединение** от съответните научни области, публикувани през съответните години.

Пример 2. За проверка на броя на статиите в научни списания на Софийския университет за ПН „Математика“, към скрипт-заявката от Пример 1 трябва да се добавят още две команди (вж. последния ред на следващия скрипт):

```
(AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) AND
(LIMIT-TO (SUBJAREA, "MATH") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "ENGI") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "PHYS") OR LIMIT-TO (SUBJAREA, "COMP")) AND
(LIMIT-TO (PUBYEAR, 2018) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2017) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2016) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2015) OR (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2014))) AND
LIMIT-TO (DOCTYPE, "ar") AND LIMIT-TO (SRCTYPE, "j")
```

След набиране на скрипт-заявката в **Enter query string** в **Advanced search** се натиска тъмносиният бутон **Search**.

Това търсене препраща към екран, на който се показват всички намерени документи за съответното висше училище в съответната научна област / научни области, публикувани през посочените години. Самата изпълнена вече скрипт-заявка се показва в най-горната част на екрана, непосредствено под броя на намерените документи (в тъмносинята лента).

Scopus Search Sources Alerts Lists Help ▾ SciVal ▸

371 document results [View secondary documents](#)

(AF-ID ("Sofia University St. Kliment Ohridski" 60019878)) AND (LIMIT-TO (SUBJAREA, "AGRI")) AND (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2017) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2015) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2014) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2013) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2012) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2011))

Edit Save Set alert Set feed

Search within results...

Analyze search results [Show all abstracts](#) Sort on: [Date \(newest\)](#)

All Text export Download View citation overview View cited by Save to list

Document title	Authors	Year
1 Effects of nitrogen-deficiency on efficiency of light-harvesting apparatus in radish	Cetner, M.D., Kalaji, H.M., Goltsev, V., (...), Borucki, W., Jajoo, A.	2017

View abstract View at Publisher Related documents

Как се проверява h-индексът, който съответства на подадената от Вас скрипт-заявка?

а) От падащото меню **All** задължително се избира **Select All**, като първото квадратче трябва да стане оранжево, както е показано на следващата снимка.

б) След това се избира **View citation overview**, като се кликва на текста **View citation overview**.

Scopus Search Sources Alerts Lists Help ▾ SciVal ▸ reitings VO ▾

32 document results [View secondary documents](#) [View 4 patent results](#)

(AF-ID ("Plovdiv University Paisii Hilendarski" 60007615)) AND (LIMIT-TO (SUBJAREA, "CENG")) AND (LIMIT-TO (PUBYEAR, 2017) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2016) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2015) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2014) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2013) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2012) OR LIMIT-TO (PUBYEAR, 2011))

Edit Save Set alert Set feed

Search within results...

Analyze search results [Show all abstracts](#) Sort on: [Date \(newest\)](#)

All Text export Download View citation overview View cited by Save to list

Select all

1 Select page

View a Citation Overview of the selected documents

Cited by

1 and spectroscopic studies with enlarged n-dimethylamino group

Bakalska, R., Todorova, M., Sbirikova, H., Shivachev, B., Kolev, T.

2017 Dyes and Pigments 136, pp. 919-929

View abstract View at Publisher Related documents

в) На следващия екран се вижда полученият h-индекс, който се намира горе вдясно, точно под тъмносинята линия и бутона **Export**. Там пише **Document h-index=14** (в този пример), което е резултатът от Вашето търсене със съответната скрипт-заявка.

Scopus Search Sources Alerts Lists Help ▾ SciVal ▸ reitings VO ▾

Citation overview

[Back to document results](#)

This is an overview of citations for the documents you've selected. [Export](#) [Print](#)

Document h-index=14 [View h-graph](#)

217 cited documents [Save to list](#)

Date range: 2006 to 2017 Exclude self citations of all authors Exclude citations from books [Update](#)

Citations

400

0

2006 2007 2008 2009 2010 2011 2012 2013 2014 2015 2016 2017

г) Освен h-индекса Scopus предоставя информация и за броя на цитиранията на всеки документ по години на цитиранията. Може да се избере и период **Date range** (напр. 2006–2017), който специфицира годините, за които да се виждат бройките на цитиранията на съответното множество от документи. Също така може да се избере дали да се вземат предвид автоцитиранията, или да се изключат. За изключване се избира **Exclude self-citation of all authors**. После се натиска бутонът Update, с което системата Scopus специфицира годините на цитиранията и това дали да отчита автоцитиранията в съответната заявка.

д) След натискане на бутона **Update** се изчаква, докато синята графика на цитиранията по години се преначертае, което означава, че системата е приключила с изготвянето на заявката Ви.

е) Накрая може да се избере **Export** горе вдясно, над **Document h-index**. В резултат на това се сваля CSV файл (comma separated value²⁴). В този файл се намира цялата информация по Вашата заявка.

ж) В някои случаи Scopus не може да експортира желания файл на момента. Това става, ако публикациите са твърде много. Тогава Scopus отваря прозорец **Request for citation overview download** и иска имейл адрес за обратна връзка. Потребителят (Ви) въвежда **имейл адреса си** и натиска бутона **Request**. Когато файлът се генерира, Scopus изпраща имейл с линк (валиден в период до 7 дни) на подадения имейл адрес в CSV формат.

Как полученият CSV файл се преформатира в стандартен екселски файл?

Всички файлове, експортирани от Scopus, без значение дали се свалят чрез бутона **Export**, или с помощта на линк, изпратен до Вашата поща, са в т.нар. CSV формат. Файл от този вид се превръща в екселски файл по следния начин:

- Отваря се с двоен клик и се маркира първата му колона (A).
- От менюто **Data** (шестото меню, горе) се избира функцията **Text to Columns**. Отваря се нов прозорец, където се избира **Delimited**, като за разделител се избира **Comma** (запетая). След това се натискат последователно бутоните **Next** и **Finish**.
- В резултат на това информацията от първата колона на CSV файла се е разпределила по следващите му колони.
- Накрая файлът се запазва като **Excel workbook** (екселски документ) през табчето **Save as**, което се намира в менюто **File** (първото меню, горе).

Таблица 1. Научни области в Scopus 2019

AGRI	Agricultural and Biological Sciences
ARTS	Arts and Humanities
BIOC	Biochemistry, Genetics and Molecular Biology
BUSI	Business, Management and Accounting
CENG	Chemical Engineering
CHEM	Chemistry
COMP	Computer Science

²⁴ CSV, или **comma separated value**, е файлов формат, подобен на ексел, но чието съдържание се намира в първата колона на таблицата, с разделител запетая.

DECI	Decision Sciences
DENT	Dentistry
EART	Earth and Planetary Sciences
ECON	Economics, Econometrics and Finance
ENER	Energy
ENGI	Engineering
ENVI	Environmental Science
HEAL	Health Professions
IMMU	Immunology and Microbiology
MATE	Materials Science
MATH	Mathematics
MEDI	Medicine
NEUR	Neuroscience
NURS	Nursing
PHAR	Pharmacology, Toxicology and Pharmaceutics
PHYS	Physics and Astronomy
PSYC	Psychology
SOCI	Social Sciences
VETE	Veterinary
MULT	Multidisciplinary

Приложение IV.
**Матрица на съответствията между професионалните
направления и областите на науката по международна база
данни Web of Science, използвана в Рейтинговата система
на висшите училища в България за 2019 г.**

ПРОФЕСИОНАЛНО НАПРАВЛЕНИЕ	НАУЧНА ОБЛАСТ (Web of Science)
Администрация и управление	GOVERNMENT & LAW
	PUBLIC ADMINISTRATION
Архитектура, строителство и геодезия	ARCHITECTURE
	CONSTRUCTION & BUILDING TECHNOLOGY
Биологически науки	ANTHROPOLOGY
	BIOCHEMISTRY & MOLECULAR BIOLOGY
	BIODIVERSITY & CONSERVATION
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	BIOPHYSICS
	CELL BIOLOGY
	DEVELOPMENTAL BIOLOGY
	ENTOMOLOGY
	ENVIRONMENTAL SCIENCES & ECOLOGY
	EVOLUTIONARY BIOLOGY
	LIFE SCIENCES BIOMEDICINE OTHER TOPICS
	MARINE & FRESHWATER BIOLOGY
	MATHEMATICAL & COMPUTATIONAL BIOLOGY
	MICROBIOLOGY
	OCEANOGRAPHY
	PARASITOLOGY
	REPRODUCTIVE BIOLOGY
	VIROLOGY
ZOOLOGY	
Биотехнологии	BIODIVERSITY & CONSERVATION
	BIOTECHNOLOGY & APPLIED MICROBIOLOGY
Ветеринарна медицина	ENTOMOLOGY
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MICROBIOLOGY

	MICROSCOPY
	MYCOLOGY
	NUTRITION & DIETETICS
	PARASITOLOGY
	REPRODUCTIVE BIOLOGY
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	RESPIRATORY SYSTEM
	SURGERY
	VETERINARY SCIENCES
	VIROLOGY
Военно дело	
Горско стопанство	FORESTRY
	PLANT SCIENCES
Електротехника, електроника и автоматика	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	COMPUTER SCIENCE
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
	ROBOTICS
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
Енергетика	ENERGY & FUELS
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
Животновъдство	AGRICULTURE
	ENTOMOLOGY
	FISHERIES
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MICROBIOLOGY
	MYCOLOGY
	OCEANOGRAPHY
	PARASITOLOGY
	VETERINARY SCIENCES
	ZOOLOGY
Здравни грижи	HEALTH CARE SCIENCES & SERVICES
	NURSING
	NUTRITION & DIETETICS

	PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
Изобразително изкуство	
Икономика	BUSINESS & ECONOMICS
	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
Информатика и компютърни науки	COMPUTER SCIENCE
	MEDICAL INFORMATICS
	TELECOMMUNICATIONS
История и археология	ARCHAEOLOGY
	ASIAN STUDIES
	HISTORY
	RELIGION
	SPECTROSCOPY
Комуникационна и компютърна техника	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	COMPUTER SCIENCE
	TELECOMMUNICATIONS
Математика	MATHEMATICAL & COMPUTATIONAL BIOLOGY
	MATHEMATICAL METHODS IN SOCIAL SCIENCES
	MATHEMATICS
Материали и материалознание	MATERIALS SCIENCE
Машинно инженерство	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	ENGINEERING
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
Медицина	ALLERGY
	ANATOMY & MORPHOLOGY
	ANTHROPOLOGY
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	CARDIOVASCULAR SYSTEM & CARDIOLOGY
	CELL BIOLOGY
	DERMATOLOGY
	EMERGENCY MEDICINE

ENDOCRINOLOGY & METABOLISM
GASTROENTEROLOGY & HEPATOLOGY
GENERAL & INTERNAL MEDICINE
GENETICS & HEREDITY
GERIATRICS & GERONTOLOGY
IMMUNOLOGY
INFECTIOUS DISEASES
INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
INTEGRATIVE & COMPLEMENTARY MEDICINE
LEGAL MEDICINE
LIFE SCIENCES BIOMEDICINE OTHER TOPICS
MEDICAL ETHICS
MEDICAL INFORMATICS
MEDICAL LABORATORY TECHNOLOGY
MICROBIOLOGY
MYCOLOGY
NEUROSCIENCES & NEUROLOGY
NURSING
NUTRITION & DIETETICS
OBSTETRICS & GYNECOLOGY
ONCOLOGY
OPHTHALMOLOGY
ORTHOPEDICS
OTORHINOLARYNGOLOGY
PARASITOLOGY
PATHOLOGY
PEDIATRICS
PHYSIOLOGY
PSYCHIATRY
PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
RADIOLOGY, NUCLEAR MEDICINE & MEDICAL IMAGING
REHABILITATION
REPRODUCTIVE BIOLOGY
RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE

	RESPIRATORY SYSTEM
	RHEUMATOLOGY
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
	SUBSTANCE ABUSE
	SURGERY
	TOXICOLOGY
	TRANSPLANTATION
	TROPICAL MEDICINE
	UROLOGY & NEPHROLOGY
	VIROLOGY
Металургия	METALLURGY & METALLURGICAL ENGINEERING
Музикално и танцово изкуство	
Науки за земята	ENVIRONMENTAL SCIENCES & ECOLOGY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	GEOGRAPHY
	GEOLOGY
	METEOROLOGY & ATMOSPHERIC SCIENCES
	MINERALOGY
	OCEANOGRAPHY
Национална сигурност	
Обществени комуникации и информационни науки	COMMUNICATION
	FILM, RADIO & TELEVISION
	INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE
	TELECOMMUNICATIONS
Обществено здраве	AUDIOLOGY & SPEECH-LANGUAGE PATHOLOGY
	BIOMEDICAL SOCIAL SCIENCES
	HEALTH CARE SCIENCES & SERVICES
	IMMUNOLOGY
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MEDICAL LABORATORY TECHNOLOGY
	MICROBIOLOGY
	MICROSCOPY
	MYCOLOGY

	NURSING
	NUTRITION & DIETETICS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
	PUBLIC, ENVIRONMENTAL & OCCUPATIONAL HEALTH
	REHABILITATION
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	SUBSTANCE ABUSE
	TOXICOLOGY
	VIROLOGY
	WATER RESOURCES
Общо инженерство	AUTOMATION & CONTROL SYSTEMS
	ENGINEERING
	INSTRUMENTS & INSTRUMENTATION
	MECHANICS
	ROBOTICS
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
Педагогика	AUDIOLOGY & SPEECH-LANGUAGE PATHOLOGY
	EDUCATION & EDUCATIONAL RESEARCH
Педагогика на обучението по ...	
Политически науки	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
Право	CRIMINOLOGY & PENOLOGY
	GOVERNMENT & LAW
	INTERNATIONAL RELATIONS
	LEGAL MEDICINE
Проучване, добив и обработка на полезни изкопаеми	ENERGY & FUELS
	MINERALOGY
	MINING & MINERAL PROCESSING
	REMOTE SENSING
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
Психология	PSYCHIATRY
	PSYCHOLOGY
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
	SUBSTANCE ABUSE

Растениевъдство	PLANT SCIENCES
Растителна защита	PLANT SCIENCES
Религия и теология	ASIAN STUDIES
	ETHNIC STUDIES
	RELIGION
Социални дейности	SOCIAL WORK
	SUBSTANCE ABUSE
Социология, антропология и науки за културата	ANTHROPOLOGY
	AREA STUDIES
	CULTURAL STUDIES
	DEMOGRAPHY
	ETHNIC STUDIES
	MATHEMATICAL METHODS IN SOCIAL SCIENCES
	RELIGION
	SOCIAL ISSUES
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
	SOCIOLOGY
	URBAN STUDIES
Спорт	SPORT SCIENCES
Стоматология	DENTISTRY, ORAL SURGERY & MEDICINE
Театрално и филмово изкуство	
Теория и управление на образованието	EDUCATION & EDUCATIONAL RESEARCH
	INFORMATION SCIENCE & LIBRARY SCIENCE
Теория на изкуствата	
Транспорт, корабоплаване и авиация	TRANSPORTATION
Туризм	BUSINESS & ECONOMICS
	OPERATIONS RESEARCH & MANAGEMENT SCIENCE
	SOCIAL SCIENCES OTHER TOPICS
Фармация	MICROBIOLOGY
	MYCOLOGY
	NUTRITION & DIETETICS
	PHARMACOLOGY & PHARMACY
	RESEARCH & EXPERIMENTAL MEDICINE
	TOXICOLOGY

	VIROLOGY
Физически науки	ACOUSTICS
	ASTRONOMY & ASTROPHYSICS
	CRYSTALLOGRAPHY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	MECHANICS
	METEOROLOGY & ATMOSPHERIC SCIENCES
	MICROSCOPY
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
	OPTICS
	PHYSICS
	REMOTE SENSING
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
	THERMODYNAMICS
Филология	ASIAN STUDIES
	LINGUISTICS
	LITERATURE
Философия	ASIAN STUDIES
	HISTORY & PHILOSOPHY OF SCIENCE
	PHILOSOPHY
	RELIGION
Химически науки	CHEMISTRY
	CRYSTALLOGRAPHY
	ELECTROCHEMISTRY
	GEOCHEMISTRY & GEOPHYSICS
	MICROSCOPY
	NUCLEAR SCIENCE & TECHNOLOGY
	POLYMER SCIENCE
	SCIENCE & TECHNOLOGY OTHER TOPICS
	SPECTROSCOPY
Химични технологии	CHEMISTRY
Хранителни технологии	FOOD SCIENCE & TECHNOLOGY

Приложение V.

Списък с професионалните направления, поставени „под черта“ в стандартизираните класации в Рейтинговата система на висшите училища в България за 2019 г.

Име на професионалното направление	Име на висшето училище	Причина, поради която е „под черта“
Администрация и управление	Европейски политехнически университет – Перник	Липса на данни
Администрация и управление	Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“	Недостатъчно студенти и завършили
Архитектура, строителство и геодезия	Европейски политехнически университет – Перник	Недостатъчно студенти и завършили
Архитектура, строителство и геодезия	Русенски университет „Ангел Кънчев“	Недостатъчно завършили
Биотехнологии	Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“	Недостатъчно завършили
Електротехника, електроника и автоматика	Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“	Недостатъчно завършили
Енергетика	Европейски политехнически университет – Перник	Недостатъчно завършили
Здравни грижи	Югозападен университет „Неофит Рилски“	Недостатъчно завършили
Изобразително изкуство	Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“	Недостатъчно завършили
Изобразително изкуство	Софийски университет „Св. Климент Охридски“	Недостатъчно завършили
Информатика и компютърни науки	Висше училище по мениджмънт – Варна	Недостатъчно завършили
Информатика и компютърни науки	Европейски политехнически университет – Перник	Недостатъчно завършили
Информатика и компютърни науки	Технически университет – София	Недостатъчно завършили
История и археология	Американски университет в България	Недостатъчно студенти и завършили
История и археология	Университет по библиотекознание и информационни технологии	Недостатъчно завършили
Комуникационна и компютърна техника	Висше военноморско училище „Никола Йонков Вапцаров“ – Варна	Недостатъчно завършили
Комуникационна и компютърна техника	Европейски политехнически университет – Перник	Липса на данни
Математика	Американски университет в България	Недостатъчно завършили

Математика	Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“	Липса на данни
Математика	Русенски университет „Ангел Кънчев“	Недостатъчно завършили
Математика	Югозападен университет „Неофит Рилски“	Недостатъчно студенти и завършили
Медицина	Университет „Проф. д-р Асен Златаров“ – Бургас	Липса на данни
Музикално и танцово изкуство	Софийски университет „Св. Климент Охридски“	Недостатъчно завършили
Науки за земята	Шуменски университет „Епископ Константин Преславски“	Недостатъчно завършили
Национална сигурност	Великотърновски университет „Св. св. Кирил и Методий“	Недостатъчно завършили
Национална сигурност	Пловдивски университет „Паисий Хилендарски“	Недостатъчно завършили
Национална сигурност	Русенски университет „Ангел Кънчев“	Недостатъчно завършили
Неразпределени по ПН	Американски университет в България	Недостатъчно завършили
Неразпределени по ПН	Технически университет – София	Недостатъчно студенти и завършили
Педагогика	Бургаски свободен университет	Недостатъчно завършили
Педагогика	Технически университет – София	Недостатъчно завършили
Педагогика на обучението по ...	Висше училище по менджмънт – Варна	Липса на данни
Педагогика на обучението по ...	Тракийски университет – Стара Загора	Недостатъчно завършили
Психология	Военна академия „Георги Стойков Раковски“	Недостатъчно завършили
Психология	Европейски политехнически университет – Перник	Липса на данни
Растениевъдство	Русенски университет „Ангел Кънчев“	Недостатъчно завършили
Спорт	Югозападен университет „Неофит Рилски“	Недостатъчно завършили
Фармация	Медицински университет – Плевен	Недостатъчно завършили
Философия	Нов български университет	Недостатъчно студенти